«Альтаир» щIалэгъуалэ проектыр зэпыуркъым

2-нэ нап.

Къалэнхэр яубзыху

2-нэ нап.

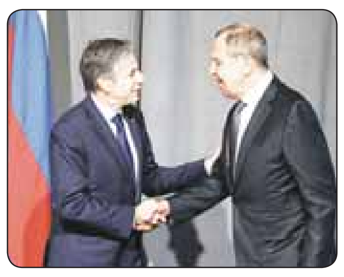

Фыдгъэпсэунукъым, фызыхуэсакъыжуи ддэнукъым

3-нэ нап.

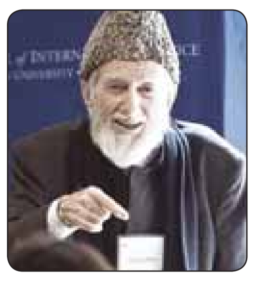

Дин щIэныгъэм и хэщIыныгъэ

3-нэ нап.

ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

1924 ГЪЭ ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

№11 (24.293) • 2022 гъэм мазаем (февралым) и 3, махуэку • Тхьэмахуэм щэ къыдокI • И уасэр зы тумэнщ

Сочэ и Къуэбыдэ аузыр дуней псом я плъапIэт

4-нэ нап.

Iуащхьэмахуэ районым медицинэм зыщеужь

Коронавирус узыфэ зэрыцIалэм пэщIэтынымкIэ оперативнэ штабым и зэIущIэм КъБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек щытепсэлъыхьащ Iуащхьэмахуэ районым узыншагъэр хъумэнымкIэ и IэнатIэм зегъэужьыныгъэмкIэ я мурадхэм.

АПХУЭДЭУ, республикэ унафэщIым жиIащ Эльбрус жылагъуэм дэт сымаджэщым метр зэбгъузэнатIэу 520-рэ хъу ухуэныгъуэщIэ кърыщыпыхьыным мы илъэсым зэрыщIадзэнур. «ЦIыхухэм япэ медицинэ дэIэпыкъуныгъэ щагъуэт IуэхущIапIэхэр» программэмкIэ проектыр гъэзэщIэным сом мелуан 50 хухахынущ. Иджыпсту лажьэ, метр зэбгъузэнатIэ 350-рэ хъу сымаджэщыр сыт и лъэныкъуэкIи зыхуей хуэгъэзэауэ зэрагъэпэщынущ. Жэщми махуэми абы зи узыншагъэм щыкIэлъыгъэплъхэм папщIэ гъуэлъыпIэ 20 щыIэу аращи, 70 нагъэсынущ. КIуэкIуэ Казбек къыхигъэщащ гъэмахуэ лъэхъэнэм аллергие зиIэ сымаджэхэм зыхуэныкъуэ Iэзэгъуэр IуэхущIапIэм щагъуэту зэрыщытынур.

Яухуэну унэщIэм травматологие къудамэр щылэжьэнущ. Абы дэIэпыкъуныгъэр щыхуащIэнущ щIыналъэм зыгъэпсэхуакIуэ къакIуэ туристхэми.

Республикэм и Iэтащхьэм жиIащ участкэ сымаджэщыр зэхуащIынуи абы и лэжьакIуэхэр къагъэщIэну, уэщI мурад зэрамыIэр. Абы щекIуэкIыну зэхъуэкIыныгъэхэм япкъ иткIэ, IуэхущIапIэр Iуащхьэмахуэ район сымаджэщым и къудамэу щытыну аращ. Ахэр зэрызэхагъэхьэжым и фIыгъэкIэ, районым и цIыхухэм фIагъ лъагэ зиIэ медицинэ Iуэхутхьэбзэхэр ягъуэтыну зэрыхъунум Iэмал нэхъыбэ щыIэнущ.

КIуэкIуэ Казбек зэIущIэм хэтхэм яжриIащ Iуащхьэмахуэ район сымаджэщым и дохутыр нэхъыщхьэу республикэм и хирург нэхъыфIхэм ящыщ, КъБР-м щIыхь зиIэ и дохутыр, категорие нэхъыщхьэ зиIэ IэщIагъэлI Тилов Хъэбибуллэхь зэрагъэувар. Апхуэдэу, республикэм и Iэтащхьэм и гугъу ищIащ Iуащхьэмахуэ щIыналъэ сымаджэщым и къудамэщIэ зэрыщIахуэнур. Проектыр зэхагъэуващ, унэр щаухуэнур щIыпIэр ябзыхуащ, абы теухуауэ УФ-м и Правительствэм хурагъэхьыну тхылъыр ягъэхьэзыр.

«Iуащхьэмахуэ районым узыншагъэр хъумэнымкIэ и IэнатIэм зегъэужьын Iуэхур хэхауэ ди нэIэ щIэтщ, - къыхигъэщащ КIуэкIуэ Казбек. - Абы щекIуэкIыну зэхъуэкIыныгъэхэм сэбэп хъунущ лэжьакIуэхэм я улахуэм хэхъуэнымкIи, Эльбрус жылагъуэм щыпсэухэм, а щIыпIэм къакIуэ туристхэми ягъуэтыну медицинэ Iуэхутхьэбзэхэр ефIэкIуэнымкIи».

ЩХЬЭЩЭМЫЩI Изэ.

Физическэ щэнхабзэмрэ спортымрэ ирагъэфIакIуэ

Дызыхуэкlуэ илъэсищым къриубыдэу къэрал бюджетым къыхэкIыу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм къыхуаутIыпщынущ модуль спорт пэшхэмрэ спорт утыку «губзыгъэхэмрэ» зэрауухуэн сом мелуани 120-рэ. Абы теухуа унафэм Iэ щIидзащ Урысей Федерацэм и Правительствэм и УнафэщI Мишустин Михаил.

ДЫЗЫХУЭКIУЭ илъэсищым къриубыдэу щIыналъэхэм псори зэхэту сом меларддибгъу къалэрыхьэнущ. А мылъкумкIэ къэралым и щIыналъэ 84-м щаухуэнущ модуль спорт пэш 80-м щIигъуэ спорт утыку «губзыгъэ» 200-м нэблагъэрэ.

«Ахэр щытынущ иджырей мардэм къигъэув, зыхуэныкъуэ псомкIи зэгъэпэща, дэтхэнэ зыми и щхьэзакъуэ зыгъэсэныгъэхэр зэрекIуэкIыну зэхигъэувэну абы и гъэзэщIэкIэм интернеткIэ щыкIэлъыплъыфыну спортым зыщыхуагъасэ щIыпIэхэу. Апхуэдэ инфраструктурэр цIыхухэр спорт зыгъэсэныгъэхэм къыхэзэшэнымрэ гъащIэ узыншэ ирахьэлIэнымрэ сэбэп хуэхъунущ», - къыщыхагъэщ УФ-м и Правительствэм.

Лэжьыгъэхэр хохьэ «Физическэ щэнхабзэмрэ спортымрэ зегъэужьын» къэрал программэм къызэщIэубыдэ «Бизнес-спринт» федеральнэ проектыщIэм. Абы къызэригъэувымкIэ, къалэхэмрэ къуажэхэмрэ дызыхуэкIуэ илъэсиым къриубыдэу зыхуэныкъуэ спорт инфраструктурэр цIыхухэм пэгъунэгъу дыдэ ящIынущ.

Фигу къэдгъэзэжыныщи, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм жыджэру щагъэзащIэ «Демографие» лъэпкъ проектым хыхьэ «Спортыр гъащIэм и мардэщ» федеральнэ проектыр. ЩIыналъэм щолажьэ спорт школ 47-рэ, КъБР-м и командэ къыхэхахэр щагъэхьэзыр центрыми «Спартак-Налшык» профессионал футбол клубымрэ, спорт IуэхущIапIэ 16-м «олимп резерв щагъэхьэзыр» цIэр зэрахьэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым СпортымкIэ и министерствэм къызэригъэлъагъуэмкIэ, зэпыу имыIэу физическэ щэнхабзэмрэ спортымкIэ республикэм зыщыхуэзыгъасэхэр щыпсэухэм я процент 48-рэ мэхъу. 2024 гъэм ирихьэлIэу а бжыгъэр процент 58-м нагъэсыну я мурадщ.

МЭЗКУУ Къан.

Хущхъуэхэм папщIэ иджыри сом мелуан 50

КъБР-м и Iэтащхьэм иригъэкIуэкIащ Коронавирус узыфэ зэрыцIалэм пэщIэтынымкIэ оперативнэ штабым и зэIущIэ. Абы хэтащ КъБР-м и Парламентым и УнафэщI Егоровэ Татьянэ, республикэм и Правительствэм и УнафэщI Мусуков Алий, министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ, районхэмрэ къалэ округхэмрэ, хабзэхъумэ IэнатIэхэм, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лIыкIуэхэр.

РЕСПУБЛИКЭМ щыIэ щытыкIэм тепсэлъыхьащ «Роспотребнадзор»-м и къудамэу щIыналъэм щыIэм и унафэщI Пагуэ Жыраслъэнрэ КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкIэ и министр Къалэбатэ Рустамрэ.

Коронавирус узыфэ зэрыцIалэ лIэужьыгъуэщIэм псынщIэу зеубгъу, иужьрей жэщ-махуэм къриубыдэу сымаджэ 300-м щIигъу къахутащ. Узыр зыпкърытхэр псынщIэу къызэращIэр и фIыгъэщ тест-къэпщытэныгъэхэм цIыху куэд къызэщIрагъэубыдэну Iэмал зэраIэм. Пагуэ Жыраслъэн зэрыжиIамкIэ, мардэ ягъэувам тету, зы жэщ-махуэм къриубыдэу цIыху мини 100-м ящыщу 300 къэпщытэныгъэхэм къызэщIрагъэубыдэн хуеймэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым а зэманым къриубыдэу къагъэлъэгъуа бжыгъэм щыщу 600-м я узыншагъэр къыщапщытэ. НэхъапэкIэ республикэм и Iэтащхьэм пщэрылъ къазэрыщищIам ипкъ иткIэ, тест-къэпщытэныгъэхэм цIыху нэхъыбэ къызэщIрагъэубыдэфын папщIэ щIыналъэ бюджетым къыхэкIыу апхуэдэ Iэмэпсымэу мини 100 къащэхуащ. ОРВИ-мрэ коронавирусыр зиIэхэмрэ я бжыгъэм зэуэ зэхуэдэу зэрыхэхъуэр къэплъытэмэ, экспресс-тестхэр икъукIэ сэбэпышхуэ мэхъу и чэзум узыфэр зыхуэдэр къахутэу зыхуэныкъуэ Iэзэгъуэ цIыхухэм ягъуэтынымкIэ.

КъБР-м и къэрал санитар дохутыр нэхъыщхьэм къыхигъэщащ коронавирусым и «омикрон» штаммым игъэсымаджэхэр нэхъыбэми, «дельта» лIэужьыгъуэр зыпкърытхэри куэдкIэ зэрымынэхъ мащIэр.

Къалэбатэ Рустам къызэригъэлъэгъуамкIэ, амбулаторэ кIэлъыплъыныгъэм щIэту, коронавирусыр къатемыхьэлъащэу езыхьэкIхэр мин 14-м ноблагъэ. Сымаджэщым ягъэгъуэлъхэм я бжыгъэм хохъуэ, иджыпсту госпиталхэм я узыншагъэр щрагъэфIэкIуэж цIыху 726-м, абыхэм ящыщу 150-р сабийщ. Госпиталхэм я реанимацэхэм щIэлъщ сымаджэ 61-рэ.

- Республикэм и Iэтащхьэм ищIа пщэрылъхэм япкъ иткIэ, Iуэхум нэхъапэкIэ хухахауэ щыта мылъкумкIэ амбулаторэхэм зыщыкIэлъыплъ сымаджэхэм папщIэ хущхъуэхэр къащэхуащ. Республикэ бюджетым къыхэкIащ сом мелуан 32-рэ, УФ-м и Правительствэм и унафэкIэ федеральнэ бюджетым щыщу щIыналъэм къыIэрыхьащ сом мелуан 26-рэ. Мы зэманым хущхъуэхэр къэщэхуныр и кIэм ноблагъэ, - жиIащ Мусуков Алий.

А псом нэмыщI, КъБР-м и Iэтащхьэм коронавирус узыфэ зэрыцIалэр зыпкърыт сымаджэхэу амбулаторэ кIэлъыплъыныгъэм щIэтхэм папщIэ иджыри хущхъуэхэр къащэхуну щIыналъэ бюджетым къыхэкIыу сом мелуан 50 яхухихащ блыщхьэм.

- Республикэм узыншагъэр хъумэнымкIэ и IэнатIэр коронавирусым зыщиубгъу лъэхъэнэм зыхуей хуэзэу къызэгъэпэщащ, дызыхуэныкъуэнкIэ хъуну псори дгъэхьэзыращ. Апхуэдэу щытми, цIыхухэм хуащIэ медицинэ Iуэхутхьэбзэхэм я фIагъыр зыхуэдэм ткIийуэ кIэлъыплъыпхъэщ, дэтхэнэ зы тхьэусыхафэри зэхэгъэкIын хуейщ, жылагъуэм я псалъэр зэхэтхыу лэжьыгъэр фыубзыху, - жиIащ КIуэкIуэ Казбек.

ХЬЭТУЕЙ Данэ.

Лэжьыгъэм зыщегъэгъуазэ

КъБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек щыIащ ЩIыналъэм зегъэужьынымкIэ центрым. А IуэхущIапIэр 2020 гъэм и щэкIуэгъуэ лъандэрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щолажьэ. А пIалъэм къриубыдэу цIыхухэр социальнэ сетхэр къагъэсэбэпу къулыкъущIэхэм зэрызыхуагъазэм кIэлъыплъыныр, къэгъэсэбэпыныр сэбэп зэрыхъур хьэкъ хъуащ. 2021 гъэм къриубыдэу ЦУР-р лъэIу мин 17-м елэжьащ.

ДИ РЕСПУБЛИКЭМ щылажьэ центрыр къыхуатххэм жэуап етыжынымкIэ Урысей псом щынэхъ жыджэрхэм ящыщщ. Абы долажьэ министерствэхэмрэ къалэ, район администрацэхэмрэ.

ЦУР-м и лэжьакIуэхэм зэрыжаIамкIэ, зыкъызэрыхуагъазэм и нэхъыбэр теухуащ социальнэ зыхъумэжыныгъэм, псэупIэ-коммунальнэ IэнатIэм, узыншагъэр хъумэным. ЦIыхухэр зыгъэгузавэ псомкIи жэуап щагъуэт министерствэхэмрэ щIыпIэ самоуправленэхэмрэ.

Мы илъэсыр зэрыщIидзэрэ «Инцидент менеджмент» системэм цIыху 900-м зыхуагъэзащ. Апхуэдэхэр дакъикъэ 15 нэхъ темыкIуадэу щызэпкърахи къохъу.

ЦУР-м картэ хэха яIэщ, упщIэхэм япкъ иткIэ, сыт хуэдэ IэнатIэм ныкъусаныгъэ нэхъыбэ щыщыIэми къигъэлъагъуэу. Ахэр ягъэзэкIуэжынымкIэ хуабжьу сэбэпышхуэщ картэр. КъищынэмыщIауэ, а IуэхущIапIэм щекIуэкI лэжьыгъэр къызэщIэкъуауэ тхьэмахуэ къэс республикэ унафэщIым и пащхьэ иралъхьэ.

Абы и лэжьакIуэхэм КIуэкIуэ Казбек щахуэзам ЦУР-м и лэжьыгъэм и къызэгъэпэщыкIэм тепсэлъыхьащ, щIыналъэм щыщыIэ эпидемиологие щытыкIэм къыхэкIыу, упщIэ куэд коронавирус уз зэрыцIалэм зэрытеухуар къыхагъэщащ.

КIуэкIуэ Казбек жиIащ ЦУР-мрэ Узыншагъэр хъумэнымкIэ министерствэмрэ дяпэкIэ нэхъ жыджэру зэдэлэжьэн зэрыхуейр. «ДэIэпыкъуэгъу хуэныкъуэ сымаджэм и лъэIур икIэщIыпIэкIэ гъэзэщIэныр Iэмал зимыIэщ», - жиIащ КIуэкIуэм.

КЪЭБАРТ Мирэ.

Коронавирусыр зыпкърытхэм чэнджэщ щагъуэт центр

КIуэкIуэ Казбек щыIащ и унафэкIэ мы махуэхэм къызэIуаха, коронавирус зыпкърытхэм чэнджэщ щагъуэтыну контакт-центрыщIэм. Абы и къалэныр узыфэ зэрыцIалэ лIэужьыгъуэщIэм щIэгъэхуэбжьауэ зыщибгъу лъэхъэнэм республикэм и цIыхухэм пыщIэныгъэ хуаIэу щытынырщ. Къуэпсыбзэу зэхэт каналым къызэщIеубыдэ поликиникэхэмрэ узыфэ зэрыцIалэхэм щеIэзэ госпиталхэр зыхэт сымаджэщхэмрэ.

МЫ ЗЭМАНЫМ контакт-центрым оператор 20-м щIигъу щолажьэ. Iуэхум къыхашащ КъБКъУ-м и медицинэ къудамэм и курс нэхъыжьхэм щеджэ студентхэмрэ ординаторхэмрэ. Апхуэдэу, мыбдежым къыщызэрагъэпэщащ чэнджэщ къозыт центри: КъБР-м Узыншагъэр хъумэнымкIэ и министерствэм и Диагностикэ центрым и дохутырхэм телефонкIэ е видеозэпыщIэныгъэкIэ жэуап ират цIыхухэр зыгъэгузавэ упщIэхэм. «Иужьрей тхьэмахуэм контакт-центрым къэпсалъэхэм я бжыгъэм хуэди 4-кIэ хэхъуащ, - жиIащ КъБР-м бжыгъэр зи лъабжьэ зыужьыныгъэмкIэ и министр Ащхъуэт Ислъам. - Абы къищынэмыщIауэ, нэхъапэкIэ медицинэ IуэхущIапIэм хэту къызэрагъэпэщауэ щыта колл-центрхэм я лэжьыгъэр щIагъэхуэбжьащ, иджыпсту абыхэм щыIэщ оператор 75-рэ».

КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкIэ и министр Къалэбатэ Рустам жиIащ цIыхур щыпсэу щIыпIэм емылъытауэ «122» номерым зэрыпсэлъэфынур. Абы ират упщIэхэм я жэуапым тещIыхьауэ операторхэм зэхагъэкIынущ ар зыхуэныкъуэ Iуэхутхьэбзэр зыхуэдэр: «ДэIэпыкъуэгъу псынщIэр» е амбулаторэ гупыр хуагъэкIуэнуми контакт-центрым и дохутырхэм я чэнджэщкIэ зэфIэкIынуми. Коронавирусым псынщIэу зэрызиужьымрэ нэхъыбэм узыр нэхъ тыншу зэращхьэщыкIымрэ къэплъытэмэ, апхуэдэ зэдэлэжьэныгъэм узыншагъэр хъумэнымкIэ IэнатIэм и къару псори къэгъэсэбэпа хъунымкIэ Iэмал къаритынущ.

- КъБР-м и Iэтащхьэм и унафэкIэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым тест-къэпщытэныгъэхэм къызэщIрагъэубыдэхэм я бжыгъэм хуэдитIкIэ хагъэхъуащ. «Абы ипкъ иткIэ, сымаджэ нэхъыбэ къахутэ, абыхэм мымащIэу яхэтщ узыр нэщэнэ гуэри имыIэу езыхьэкIхэр, ар къызыпкърыхьагъащIэхэр. Мы зэманым амбулаторэ кIэлъыплъыныгъэм щIэтщ сымаджэ мини 10-м щIигъу, абы щыщу цIыху мини 8-м узыр зэрапкърытыр анализхэм къагъэлъэгъуащ. Госпиталхэм щIэлъщ сымаджэ 600-м щIигъу, 150-р сабийщ, - къыхигъэщащ министрым.

КIуэкIуэ Казбек пщэрылъ ящищIащ экспресс-тестхэр къэщэхуныр я нэIэм щIагъэтыну, апхуэдэуи республикэм и цIыхухэм контакт-центрым зэрызыкъыхуагъазэ упщIэхэм псынщIэу жэуап ирату Iуэхур къызэрагъэпэщыну.

ТХЬЭХУЩЫНЭ Ланэ.

Зэпеуэ

Ди щIыпIэм теухуа уэрэд

Къэбэрдей-Балъкъэрым ЩэнхабзэмкIэ и министерствэм ирегъэкIуэкI ди щIыналъэм теухуа уэрэд дахэ тхыным теухуа зэхьэзэхуэ. Абы хэт хъунущ профессиональнэ усакIуэхэмрэ музыканthэмрэ, мыпхуэдэ Iуэхум хуэхьэзыру зыкъэзылъытэж дэтхэнэ зыри.

ЛЭЖЬЫГЪЭХЭР къыIах 2021 гъэм дыгъэгъазэм и 1-м къыщыщIэдзауэ 2022 гъэм гъатхэпэм и 1 хъуху. Зэпеуэр Iыхьитlу гуэшащ: япэм хэтынущ - 2021 гъэм дыгъэгъазэм и 1-м щыщIэдзауэ 2022 гъэм мазаем и 5 хъуху зи Iэдакъэ щIэкIхэр езыгъэхьахэр; етIуанэм - мазаем и 16-м щегъэжьауэ гъатхэпэм и 1 пщIондэ зи IэрыкIхэр къэпщытакIуэ гупым Iэрызыгъэхьахэр.

Зэхьэзэхуэм хыхьэ цIыхум егъэхьэзыр тхыгъэри абы щIалъхьа макъамэри тхылъымпIэм тетуи электрон Iэмалыр къигъэсэбэпуи. Сыт хуэдиз лэжьыгъи зэхьэзэхуэм ебгъэхьыну ухуитщ. IэдакъэщIэкI нэхъыфIу къалъытахэр хъыбарегъащIэ IэнатIэхэмкIэ утыку кърахьэнущ.

Лэжьыгъэхэмрэ лъэIу тхыгъэхэмрэ зэхьэзэхуэм и Къызэгъэпэщак Iуэ комитетым щыIех мы хэщIапIэм: КъБР, Налшык къалэ, КIыщокъуэм и уэрам, 43, 4-нэ къат, 412-нэ пэш. Узэрыпсалъэ хъуну телефоныр: **8(8662)42-43-18**. Электроннэ хэщIапIэр: **pi.mk@kbr.ru**

ИСТЭПАН Залинэ.

«Адыгэ псалъэр» къезыгъэхьхэм папщIэ

2022 гъэм и япэ илъэс ныкъуэм цIыхухэм яIэрыхьэну газетхэмрэ журналхэмрэ Iэ щыщIадз зэманыр иухащ.

«Адыгэ псалъэ» газетыр зыIэрыхьэну хуейхэм хъыбар фыдогъащIэ - гъатхэпэм (мартым) къыщыщIэдзауэ ар къевгъэхьын папщIэ Iэ щыщIэвдз хъунущ Урысей поштым и дэтхэнэ IуэхущIапIэми.

Мази 4-м «Адыгэ псалъэ» газетым и уасэщ:

унэм ныфхуахьыну фыхуеймэ - сом 483-рэ кIэпIейкIэ 20-рэщ;

фэ езым поштым къыщыфщтэжынумэ - сом 440-рэщ.

Ди индексыр П 5894

Ди къуэш республикэхэм

ЗэрагъэлъэпIэнум топсэлъыхь

АДЫГЕЙ. *АР-м и Iэтащхьэ КъумпIыл Мурат щIыналъэ хъыбарегъащIэ IэнатIэхэм я унафэщIхэм яхуэзащ икIи илъэсыщIэм къапэщыт къалэнхэм тепсэлъыхьащ. Псом хуэмыдэу зэIущIэр нэхъ тегъэщIауэ щытащ 2022 гъэм Адыгэ Республикэр къызэрызэрагъэпэщрэ илъэси 100 зэрырикъумрэ абы ехьэлIа дауэдапщэхэр екIуу егъэкIуэкIын зэрыхуеймрэ.*

- МЫПХУЭДЭ ди зэIущIэхэр хабзэ хъуауэ гъэ къэси къызыдогъэпэщ, жылагъуэмрэ къулыкъущIэхэмрэ зэпызыщIэр, цIыхубэр зыгъэпIейтейхэр ди пащхьэ къизылъхьэр, лъэпощхьэпохэр зэфIэхынымкIэ сэбэп хъур фэращи. 2022 гъэм лэжьыгъэ куэд къытпэщылъщ лъэпкъ проектхэмрэ къэрал программэхэмрэ гъэзэщIэным, ди лъахэр нэхъри едгъэфIэкIуэным теухуауэ, - жиIащ КъумпIылым.

Республикэр пежьауэ илъэсищэм зыхуегъэхьэзыр, ар мы гъэми щIэгъэхуэбжьауэ екIуэкIынущ. Хэгъэгум и Iуэху зыIутыр, махуэшхуэхэр къызэрызэригъэпэщыр республикэ хъыбарегъащIэ IэнатIэхэми федеральнэ СМИ-хэми екIуу къызэрыщыгъэлъэгъуэн хуейр жиIащ унафэщIым.

СМИ-м и лэжьакIуэхэми екIуэкIыну Iуэхур нэхъ гъэщIэгъуэну къызэрагъэлъэгъуэжыну щIыкIэм теухуа еплъыкIэ зыбжанэ къыхалъхьащ, лъэныкъуитIри купщIафIэу зэдэлэжьэну зэгурыIуащ.

ЕгъэджакIуэхэр къыхах

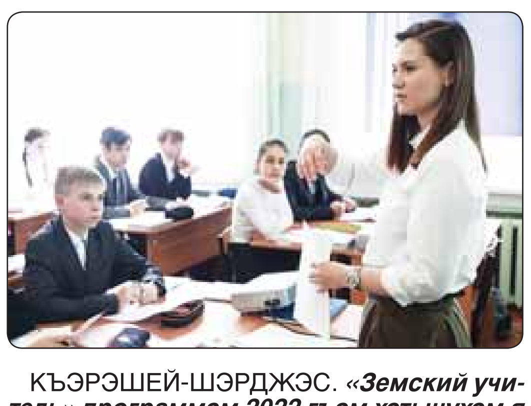

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. *«Земский учитель» программэм 2022 гъэм хэтынухэм я дэфтэрхэм хэплъэн щыщIадзащ КъШР-м. Республикэм ЕгъэджэныгъэмрэщIэныгъэмкIэ и министерствэм зэрыщыжаIамкIэ, а программэр 2020 гъэ лъандэрэ щагъэзащIэ щIыналъэм. Абы и къалэн нэхъыщхьэр, егъэджакIуэ щIалэхэм я мызакъуэу, лэжьыгъэм и пIалъэ зыщIэ IэщIагъэлIхэри къуажэ еджапIэхэм къешэлIэнырщ. Программэр нэхъыбэу зытеухуар жылэхэм я зыужьыныгъэрщ.*

2022 гъэм республикэр техьащ еджапIэ 34-р апхуэдэ егъэджакIуэхэм хуэныкъуэу. Республикэм «Земский учитель» программэмкIэ мы гъэм цIыху 22 къыхахыу сом мелуан зырыз иратыфынущ.

Зэпеуэм хэтыну хуейхэм я дэфтэрхэр щIышылэм и 10-м щегъэжьауэ мэлыжьыхьым и 15-м нэс ирагъэхь хъунущ. Абыхэм хэплъэу унафэ тезыщIыхьыр КъШР-м ЕгъэджэныгъэмрэщIэныгъэмкIэ и министерствэрщ.

НЭЩIЭПЫДЖЭ Замирэ.

Нобэ хуэдэу, мазаем и 3-м

Илъэс 98-рэ ипэкIэ, 1924 гъэм мазаем и 3-м, дунейм къытехьащ нобэрей «Адыгэ псалъэр» къызытехъукIыжауэ къалъытэ «Къэрэхьэлъкъ» газетым и япэ номерыр.

СОВЕТ властыр къэунэхуа иужькIэ щIэныгъэм кууэ зезыта адыгэхэм, дауи, яIэн хуейт а зэманым мыхьэнэшхуэ дыдэ зиIэ большевикхэм зрату щыта газетхэр. 1921 гъэм мэкъуауэгъуэм (июным) и 1-м къыдэкIыу щIэздза «Красная Кабарда»-м къалэнышхуэ зэфIигъэкIырт гъащIэщIэр цIыхухэм яхипщэн, абы и мыхьэнэр къагуригъэIуэн папщIэ. АрщхьэкIэ ар зэрытрадзэр, нэхъыбэм, урысыбзэти, къытехуэ тхыгъэхэм зыщагъэгъуэзэн папщIэ зэдзэкIакIуэхэр къалъыхъуэн хуейт къурт. Пэжщ, абы адыгэ редакцэ иIэт, адыгэбзэкIэ тхахэм ущрихьэлIэрт. Ауэ ахэр бгъэхьэзырыну Iуэху тыншт хьэм, ди лъэпкъым и тхыбзэр зэрыщытыныр властыщIэм иджыри зэримыубзыхуам къыхэкIыу. ЦIыхукIэр нэхъ хьэлъэж ищIырт ди япэ итахэм яшыщу процентIым нэблагъэм фIэкIа щIэныгъэ зэрабгъэдэмылъам, абыхэм я нэхъыбэр дин лэжьакIуэхэу. ЦIыхубэм тхэкIэрэ еджэкIэрэ зрагъэщIэн щIадза къудейт. Арати, адыгэбзэкIэ ягъэхьэзыр тхыгъэ закъуэтIакъуэр зэратхыр хьэрып хьэрфхэмкIэт, КъурIэн еджэфхэм зыщагъэгъуэзэфын хуэдэу.

ЦIыхухэр хуейт гъащIэщIэм теува къэралым къыщыхъухэр я анэдэлъхубзэмкIэ зрагъэщIэну, абы щыщ зы Iыхьэ хъуну. ХэкIыпIэу а лъэхъэнэм щыIэр газетым и закъуэт, радиом иджыри зэрызимыуужьам къыхэкIыу. Ар адыгэбзэкIэ нэхъыбэрэ «къэгъэпсэлъэн» хуейт. А къалэн мытыншыр къащехъулIар 1924 гъэм и пэщIэдзэращ, абы теухуа унафэр нэхъ пасэу щыIа пэтми.

Адыгэ газетым и къыдэгъэкIыныр нэхъ псынщIэу икIи тыншу зэфIэкIынут Дым Iэдэмрэ ЦIагъуэ Нурийрэ 1913 гъэм зэхалъхьа алыфбейр къагъэсэбэпатэмэ. Абы тету 1917 гъэм и кIэухым дунейм къытехьакIэт ди щIыпIэм къыщыдэкIа «Адыгэ макъ» япэ лъэпкъ газетыр. Нэхъ пасэжу, 1911 гъэм мэлыжьыхьым (апрелым) и 2-м, ЦIагъуэр яхэтат Тыркум япэ дыдэу ди бзэкIэ «Гъуазэ» газетыр щызэхэзыублахэм - аращ адыгэ газетхэм я къежьапIэу къэлъытэн хуейри. ЦIагъуэмрэ Дымымрэ я алыфбейр къыщIамыщтам политикэ щхьэусыгъуэт иIэр - муслъымэн диныр, адрейхэми хуэдэу, зыгъэкIуэдыжыну мурад быдэ зыщIа большевикхэм ягу техуэнутэкъым абы и фэр зраплъ хьэрып хьэрфхэр тхыбзэщIэ зээзыгъэгъуэт лъэпкъым тегъэщIапIэ ищIу.

Апхуэдэу щыхъум, ди щIыпIэм кърагъэблэгъащ урыс лингвист цIэрыIуэ Яковлев Николай. 1920 гъэм къыщыщIэдзауэ абы щIэх-щIэхыурэ къызэригъэпэщырт Кавказ Ищхъэрэм ис лъэпкъхэм я бзэр зыдж экспедицэхэр. ИужькIэ, 1924 гъэм, къэралым щIэныгъэ щегъэгъуэтынымкIэ наркоматым (иджырей министерствэхэм хуэдэм) къыщызэригъэпэщат кавказыбзэхэм я тхыбзэм елэжь комитет щхьэхуэ икIи и унафэщIу щытащ 1937 гъэ пщIондэ къэгъуэгурыкIуа алфавитыщIэр зэхэзылъхьа комиссэм.

Латин хьэрфхэр зи лъабжьэ алыфбей адыгэхэм тхузэхалъхьэнымкIэ Яковлевым къигъэсэбэпащ Хъуран Батий, Борыкъуей ТIутIэ, ЦIагъуэ Нурий, ЩэрылIокъуэ Талъостэн, Елбэрд Хьэсэн сымэ, нэгъуэщI ди щIэныгъэлIхэм я зэфIэкIыр. 1923 гъэм ирихьэлIэу ар хьэзыр хъуащ икIи цIыхубэм зыхагъэгъуэзэн папщIэ «Красная Кабарда» газетым къытрадзащ.

Латин хьэрфхэр зи лъабжьэ тхыбзэ диIэ зэрыхъуар щIэгъэкъуэн лъэщ хуэхъуащ ди щIыпIэм къыщыдэкI газетым нэхъыбэрэ адыгэ тхыгъэхэр къытехуэным. Сыти жыIи, хьэрып хьэрфу типографием иIэхэр апхуэдизу мащIэти, къыдэкIыгъуэ къэс тхыгъэ кIэщI зыщыплI фIэкIа нэхъапэм традзэфыртэкъым.

1924 гъэм мазаем и 1-м къыдэкIащ «Красная Кабарда» зи фIэщыгъэ газетым и иужьрей номерыр. МахуитI дэкIри, мазаем и 3-м, дунейм къытехьащ «Къэрэхьэлъкъыр», адыгэбзэрэ урысыбзэкIэ къытехуэ тхыгъэхэр щызэхуэдэр. Абы и тиражыр минитI хъурт, арщхьэкIэ мазэм тIэу фIэкIа къыдэкIыфыртэкъым - яхурикъуртэкъым тхыгъэхэр зыгъэхьэзырыныхэмрэ къэзыщIыныхэмрэ.

«Къэрэхьэлъкъыр» хъыбарегъащIэ, ущиякIуэ, гъэсакIуэ къудейтэкъым. АбыкIэ ди лъэпкъэгъу куэдым зрагъэщIащ тхэкIэрэ еджэкIэрэ: цIыхухэр гупу зэхуэсурэ газетым къеджэрт, итхэм тепсэлъыхьыжырт, езыхэми я хъыбар редакцэм Iэрагъэхьэрт. ТхылъхэрщIымащIэ лъэхъэнэм ар хэкIыпIэфIт.

1925 гъэм и бадзэуэгъуэ (июль) мазэм ирихьэлIэу «Къэрэхьэлъкъым» бзиплIкIэ къыдэкI хъуащ. Адыгэбзэмрэ урысыбзэмрэ гъусэ яхуэхъуащ балъкъэрыбзэмрэ Налшык куэду щыпсэу бгырыс журтхэм я бзэмрэ. Лъэпкъ зэкъуэтыныгъэм и лъабжьэ быдэу увауэ газетыр.

ИлъэсиблкIэ а щIыкIэм тетащ «Къэрэхьэлъкъыр». 1931 гъэм и мазаем (латин хьэрфхэр кириллицэкIэ яхъуэжа иужькIэ) абы къытепщIыкIыжащ адыгэбзэ защIэкIэ щхьэхуэу къыдэкIыу хуежьа «Ленин гъуэгур». Апхуэдэ дыдэ Iэмал ягъуэтащ балъкъэрхэми - «Ленинчи жол», урысхэмрэ адрей лъэпкъхэмри - «Ленинский путь».

Нобэ илъэс 98-рэ ирокъу «Къэрэхьэлъкъ» газетыр дунейм къызэрытехьэрэ. Абы тхыдэ къулей икIи хьэлэмэт зэриIэм шэч хэлъкъым: къэбэрдей адыгэхэми республикэми я гъащIэм а лъэхъэнэм къыщыхъуа Iуэхугъуэ нэхъыщхьэхэр и напэкIуэцIхэм нэсу къыщыгъэлъэгъуащ. Ди жагъуэ зэрыхъущи, ахэр джыжыным, щIэныгъэр и лъабжьэу зэфIэгъэувэжыным иужь ихьа щIагъуэ щыIэкъым. Илъэс зыбжанэкIэ, куэдрэ дыщIэлъэIуа, зэрыIэмалыншэр къагурыдгъэIуа иужькIэ, Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым 2010 гъэм къыщызэIуедгъэха журналистикэмкIэ къудамэр хуэм-хуэмурэ «погъукIыжыпэ», и къалэнхэр хуэмыгъэзэщIауэ, иужь илъэситIым бюджет тIысыпIэхэр зэрыхухамыхым къыхэкIыу. ХъыбарегъащIэ IэнатIэхэм щылэжьэн закъуэтIакъуэ фIэкIа тхуамыгъэхьэзырыфам къиищынэмыщIауэ, щIэныгъэ лэжьыгъэхэр ди щIыпIэм къыщыдэкI газетхэм, журналхэм, радиом, телевиденэм нэсу абы щытраухуэфакъым, щхьэусыгъуэ зэмылIэужьыгъуэхэм къыхэкIыу. Мы IуэхумкIэ щапхъэ яхуэхъуфынут Осетие Ищхъэрэ къэрал университетыр. Илъэс зыбжанэ хъуауэ, абы езым я журналистхэр ягъэхьэзырыж, факультет щхьэхуэрэ кафедрэ зыбжанэрэ яIэжу. Дауи, IэщIагъэлI хъарзынэхэр къыщIагъэкIым къиищынэмыщIауэ, я журналистикэм и тхыдэри кууэ яджыж, диплом, кандидат лэжьыгъэхэр студентхэмрэ аспирантхэмрэ ирагъэтхыурэ.

А псори, жагъуэ зэрыхъущи, къытщIэхъуэ щIэблэм дэ къахудогъанэ, зыхэIэбэнрэ къызыхахынрэ щIагъуэу ямыIэу. Нобэ зумыгъэзэхуар, къыумыхутар пщэдей гъуэтыжыгъуей мэхъу. Абы и щыхьэтщ ди республикэм къыщыдэкI газетхэм я тхыдэм нэхъ кууэ зыщызгъэгъуэзэн мурадкIэ я япэ къыдэкIыгъуэхэр къикI щымыIэу къызэрыслъыхъуар. Мэзкуу къэрал университетым журналистикэмкIэ и факультетыр къыщызухым, 1986 - 1987 гъэхэм «Къэрэхьэлъкъым» и къежьапIэм тезухуа диплом лэжьыгъэр щыстхым, Крупскэм и цIэр зезыхьэ Республикэ библиотекэм (иджы Мэлбахъуэм и цIэр зыфIаща Лъэпкъ библиотекэм) абы и къыдэкIыгъуэ щхьэхуэхэр слайдхэм тетхауэ нэхъ мыхъуми къыщызгъуэтри, зыщызгъэгъуэзауэ щытащ. Иджы а слайдхэм узэреплъын Iэмэпсымэхэри щыIэжкъым икIи 1929 гъэ пщIондэ къыдэкIа «Къэрэхьэлъкъым» дыпыкIыпащ. ЩыIэкъым ахэр «Адыгэ псалъэм» и редакцэми. Иджы дыщолъыхъуэ къэралым и газет гъэтIылъыпIэ нэхъыщхьэхэм. Хэт ищIэн, ди насып къикIынкIи хъунщ?! Абы къыхэкIыу щIэджыкIакIуэхэм захуэдгъэзэну дыхуейт: ди газетым и тхыдэм теухуауэ хэт сыт щыгъуазэми фыкъыддэгуашэ. Дэ ахэр гулъытэншэ тщIынукъым икIи дызыхуэкIуэ 2024 гъэм щыIэну адыгэ газетым и илъэсищэ юбилейм ирихьэлIэу дгъэхьэзыр тхыгъэ куэдым къадэкIуэу къытеддзэнущ.

ХЬЭТАУ Ислъам.

«Альтаир» щIалэгъуалэ проектыр зэпыуркъым

Лъахэхутэм ехьэлIауэ къызэрагъэпэщу «Альтаир» зыфIаща щIалэгъуалэ проектым пщэрылъ зыщищIыжа Iуэхухэр нэхъри щIегъэхуабжьэ, жэрдэм нэхъыбэ къыхелъхьэ. Фигу къэдгъэкIыжынщи, егъэджэныгъэ-узэщIакIуэ къалэнхэр къэзыщта а Iуэхугъуэр «Урысей географие зэгухьэныгъэм» иригъэкIуэкIа зэхьэзэхуэм къыщыхэжаныкIауэ щытащ, и грантри къихьащ. Проектым къиубыд унэтIыныгъэхэр зыгъэзэщIэнур «Урысей географие зэгухьэныгъэм» хэт «Альтаир» щIалэгъуалэ хасэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыIэ «Ухуэныгъэ» зи фIэщыгъэ жылагъуэ зэгухьэныгъэмрэт.

ПРОЕКТЫМ ипкъ иткIэ, еджакIуэхэм, студентхэм, волонтерхэм къыхаша щIалэгъуалэ гупым къызэригъэпэща щIымахуэ зекIуэм и гъуэгур Налшык къалэ и Iэгъуэблагъэм ит щIыпIэ нэхъ лъагэ дыдэрщ - Нартеибгырщ. ЗэрытщIэщи, абы и лъагагъыр метр 999-рэ.

Хэкум и хъумакIуэхэм я махуэм ирихьэлIэу Шаухун щхьэдэхыпIэм кIуэну ныбжьыщIэхэм я хэдэрыхэшу къэплъытэ хъунущ мы зекIуэр. «Альтаир» гупым къыхыхьагъащIэ щIалэгъуалэм я къарур абы щагъэунэхуащ, я зэфIэкIхэм щеплъыжыну Iэмал яIащ. Гъуэгум техьахэм я пашэу щытар дунейпсо классыр зиIэ къегъэлакIуэ, Эверест и щыгур къэзыгъэIурыщIа Аккаев Азнаурщ.

ЗекIуэм хэтахэм Мэзыкъуэ («Лесистый перевал») зыщаплъыхьащ, щIыпIэ зэгъуэкIым щыIэр къыщыптехъуэкIэ, зызэрыпхъумэжыну Iэмалхэм зыщагъэгъуэзащ, уэсылъэм ухэту узэрыпщэфIэнумрэ мафIэ зэрыпщIынумрэ зыхуагъэсащ.

«Альтаир» щIалэгъуалэ хасэм и унафэщI Мокаев Тенджыз зэрыжиIэмкIэ, Налшык и Iэгъуэблагъэм зыкъезышэкI Мэзыкъуэм и щIыпIэхэм къыщыпкIухьыныр, зыщуплъыхьыныр нэгузегъэужь Iуэхуу зэрыщытым и мызакъуэу, узыншагъэр хъумэнымкIэ, щIыуэпсыр зыхуэдэр зэбгъэщIэнымкIэ, бгылъэрызекIуэхэм я къэухьым хэгъэхъуэнымкIэ нэгъэсауэ щIэныгъэ хэхыпIэ ирокъу. Нартеибгыр Налшык километритхукIэ пэжыжьэщ, ауэ абы и щыгум утету езы къалэри, Къуэшыркъуеи (Кэнжэ), ЩауапцIеи (Хьэсэней), ПсыкIэхуи (Белая Речкэ) хуиту болъагъу, Къуршытхми («Скалистый хребет»), Безенги джабэми («Безенгиевская стена»), Къызбэчыбгми («Казбек») унэплъысыну Iэмал щыIэщ. Нартей Iуащхьэбгым уикIыу Зеикъуэшхуэ («Большая Кизиловка») щыгум укIуэфынущ. Нартеибгым нэс удэкIыу укъэкIуэжыным километрипщI гъуэгуанэ дэлъщ, умыпIащIэурэ, хуэмурэ укIуэмэ, сыхьэти 4 - 5-кIэ пхуэкIунущ. Илъэсищ ипэкIэ узэIэбэкIыжмэ, КъБР-м Курортхэмрэ туризмэмкIэ и министерствэмрэ щIалэгъуалэ гупымрэ гъуэгум хуиту ущызекIуэн папщIэ ягъэкъэбзауэ, гъуазэхэр ягъэувауэ щытащ, а лъэс гъуэгуми къэралпсо мыхьэнэ игъуэтащ.

Зеикъуэшхуэми, Зеикъуэ цIыкIуми, Нартей Iуащхьэбгми гуэх имыIэу епхащ Налшык-Орджоникидзе операцэр. Ди щIыналъэр нэмыцэ зэрыпхъуакIуэхэм къаIэщIэха зэрыхъуным хуэгъэпса а зауэхуэщIэ операцэм ипкъ иткIэ 1942 гъэм и бжьыхьэм Нартеибг щыгум советыдзэм и плъырыпIэ трагъэувауэ щытащ. Абы пIалъэкIэ икIуэт 37-нэ дзэм и щIыбагъыр ихъумэну и къалэнт. ЛIыгъэ яхэлъу плъырыпIэм тетахэр бийм пэщIэтащ, я псэри абдеж щатащ - Iуащхьэбгым и щыгур нэмыцэм яIэщIыхьауэ щытат... Зауэ нэужь илъэсхэм щIыпIищри зыплъыхьакIуэхэм я кIуапIэ хъуат, абдеж советыдзэми нэмыцэдзэми щрагъэкIа шэ уэжахэр саугъэту щызэщIащыпэу щытащ.

«Совет илъэсхэм Нартей Iуащхьэбгым и щыгум щIэупщIэшхуэ иIэу, цIыху зэхэзекIуапIэу щытами, 1990 гъэхэм и кIэхэм абы хуэкIуэ гъуэгур бгынэжа хъуащ. АпхуэдизкIэ къуацэрэ чыцэу зэхэкIэжати, ухэгъуэщыхьыныр зыхуэIуа щыIэтэкъым. Иужьрей илъэсхэращ щIыпIэм и пщIэр къыщыдахыж, тхыдэ мыхьэнэуэ иIэр иратыж щыхъуар. Дыщогугъ дяпэкIи щIалэгъуалэ нэхъыбэ абыкIэ къеплъэкIыну, мы щIыналъэм и пщIэри апхуэдэ щIыкIэкIэ къэтIэтыжыну», - жеIэ Мокаев Тенджыз.

ШУРДЫМ Динэ.

Iуэху дахэкIэ гъэнщIа гъащIэ

2021 гъэм «Фрегат» тхылъ тедзапIэм къыщыдэкIа «Кавказым и цIыху цIэрыIуэхэр» тхылъым ихуахэм язщ КъШР-м щыщ Уэз (ЩIакIуэ) Рэбихьэт Билал и пхъум теухуа тхыгъэр.

НОБЭ ди щIэджыкIакIуэхэм къедгъэцIыхуну ди гуапэ бзылъхугъэр къыщалъхуар Къэрэшей-Шэрджэсырщ. Дэтхэнэ цIыху цIэрыIуэми и щIыбагъым ар фIыуэ къэзылъагъу псэ къабзэ гуэр къыдэтщ жаIэ. Езыри пщIэрэ щхьэрэ зиIэ къулыкъущIэу щыта пэтми, и къару илъыгъуэм экономист IэщIагъэм и гуащIэр тезыухуа Рэбихьэт цIыхухэм я гум къызэринар Къэрэшей-Шэрджэсым и премьер-министру лэжьа и щхьэгъусэ Уэз Анатолэ диухуа унагъуэ дахэм къыщыхъуа и бынхэмрэ абыхэм къащIэхъуа къуэрылъху-пхъурылъхухэмрэ я ехъулIэныгъэхэмкIэщ. Гу щабэхэр нэхъапэ дунейм йохыж жаIэ. Бзылъхугъэ Iущым унагъуэм кърина, жылэм къахина гукъэкIыжхэм иджы езым и цIэр махуэ къэс нэхъ лъагэу еIэт.

Я адэ-анэм хаша гъуэгуанэрщ нобэ зрикIуэр Уэз Анатолэрэ Рэбихьэтрэ я къуэ Аслъэни, япхъухэу ФатIимэрэ Мадинэри, абыхэм я бынхэри. Экономикэ щIэныгъэхэм я доктор Уэз Аслъэн къыхихар и анэм и IэщIагъэрщ. Зэман дэкIри, Аслъэни, и адэм ещхьу, КъШР-м и Правительствэм и УнафэщI къулыкъур къыхуагъэфэщащ. Адыгэм и блэкIар къызыфIэIуэхухэм зэхамыхынкIэ Iэмал иIэкъым тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор Уэз ФатIимэ и цIэр. Илъэс куэдкIэ гу дохутыру лэжьа Мадинэ дызэрыт зэманым УФ-м Социальнэ страхованэмкIэ и фондым КъШР-м щиIэ къудамэм и унафэщIщ.

Ди хъыбарыр зытеухуа езы Рэбихьэт КъШР-м и Хьэбэз районым хыхьэ Хьэбэз къуажэм 1942 гъэм дунейм къыщытехьащ. ЩIакIуэ Билал и унагъуэм къихъуа сабий ещанэр и анэм и лъэныкъуэкIэ екIуэлIэжырт Кавказ Ищхъэрэм XIX - XX лIэщIыгъуэхэм я зэпылъыпIэм щыцIэрыIуэу щыта дин лэжьакIуэ Къардэн Умар. ЦIыхубэм ар къызэрацIыхур «Хьэж-Дадэ», «Умархьэжы» цIэхэмкIэщ. Умар бгъэдэлъа дин щIэныгъэм и кууагъым теухуауэ хъыбар куэд жаIэж, далъэгъуамрэ къыжьэдэкIауэ зэIэпахыжымрэ тхыдэ щхьэхуэ иIэщ. ЩIэныгъэ нэгъэса зыбгъэдэлъа апхуэдэ цIыхухэращ иужькIэ лъэпкъ хьэлыр яIэщIэмыхуу совет зэманым декIуэкIыфа адыгэ интеллигенцэр къызыхэкIахэр.

Пасэу фIэкIуэда адэ-анэм я лъагъуныгъэм хуэчэм пэтми, Рэбихьэт хъыджэбзыфI зыщIын гулъытэм благъэхэмрэ Iыхьлыхэмрэ щагъэщIакъым. Адыгэ хабзэмрэ дин щIэныгъэмрэ зыр адрейм къыкIэрымыхуу къыхапщащ хъыджэбз цIыкIум. Ардыдэр къыхощ езым и щIэблэм я цIыху хэтыкIэм. Абы езы Рэбихьэт Iэмал къритащ и щхьэкIэ зыхущыщIа адэ-анэ хуабагъыр и бынхэм тIуащIэщащIэу ятригуэшэжыну.

Зауэ нэужь лъэхъэнэм къыхэтэджыкIа сабийхэм щIэныгъэм я гур етауэ къэхъуащ. Ставрополь дэт кооператив техникумыр къиуха нэужь, Рэбихьэт Мэзкуу дэт кооперативнэ институтым щIэтIысхьэжри, щалъхуа районым игъэзэжащ, зы IэнатIэм адрейр къыкIэлъыкIуэу, товароведу, экономисту, Хьэбэз районым и райпом и унафэщIу лэжьащ. IэнатIэм пэрытыху зэи тхылъыр игъэтIылъакъым хужыпIэмэ, узэрыщымыуэнум и щыхьэтщ Рэбихьэт и бынитI - Аслъэнрэ ФатIимэрэ - щIэныгъэхэм я доктор зэрыхъуар.

Рэбихьэт и цIэр куэдрэ ягу къагъэкIыж бзылъхугъэ хьэлэлым и мылъку зытригъэкIуэдэрейуэ щыта цIыхухэм, псом хуэмыдэу Iэбу Хьэнифэ и цIэр зэрихьэу Черкесск дэт ислъам институтым. Адыгэбзэр и щIасэу, лъэпкъ Iущыгъэр и Iэпэгъуу дунейм тета Рэбихьэт илъэс 78-кIэ псэуати, а илъэсхэр цIыхугъэрэ щIэныгъэкIэ, гумащIагъэрэ дахагъэкIэ гъэнщIауэ зэрыщытар цIыхухэм я гум къинащ.

КЪУДЕЙ Iэминэ.

Дунейм щыхъыбархэр

ЦIыхухэм ират ахъшэхэм хохъуэ

УФ-м и закон зыбжанэм халъхьа зэхъуэкIыныгъэхэм къару ягъуэтащ мазаем и 1-м къыщыщIэдзауэ. Я нэхъыбапIэкIэ ахэр ехьэлIащ къэралым цIыхухэм зэрызащIигъакъуэ ахъшэхэм, пенсэ зэмылIэужьыгъуэхэм хэгъэхъуэным.

КЪАПЩТЭМЭ, мылэжьэж пенсионерхэм ират ахъшэм процентI 8,6-кIэ хагъэхъуащ мы гъэм къыщыщIэдзауэ - УФ-м и Президент Путин Владимир пщэрылъ зэращищIам ипкъ иткIэ, абыхэм хущIагъуащ 2021 гъэм инфляцэр зыхуэдизам нэхърэ нэхъыбэ. Ныкъуэдыкъуагъэ зыбгъэдэлъхэм, зеиншэхэм хуагъэува пенсэхэми, нэгъуэщI щхьэусыгъуэкIэ ятхэми апхуэдизкIэ хухагъэхъуэнущ.

Унафэм тету, апхуэдэуи нэхъыбэ ящIащ лэжьакIуэм пенсэ щыхуагъэувкIэ лъабжьэу къащтэ коэффициентри. Мы гъэм ар соми 107-кIэ, 2023 гъэм - соми 113-рэ, 2024 гъэм - соми 119-рэ хъунущ.

Мы мазэм къыщыщIэдзауэ нэхъыбэ мэхъу анэм хуагъэувауэ 2007 гъэм щIышылэм и 1-м щегъэжьауэ ят мылъкури.

Къэралым мазэ къэс пенсэ нэхъыбэ зритхэм ящыщщ Совет Союзымрэ Урысеймрэ я ЛIыхъужьхэр. Абыхэм я ахъшэхэм хэпщIыкIыу хухагъэхъуащ - сом мин 75-рэ иратынущ мазаем къыщыщIэдзауэ.

Дыщэу гъэтIылъыгъэ нэхъыбэ зиIэхэр

Дэтхэнэ къэралми и дыщэ гъэтIылъыгъэхэр щехъумэ и банк нэхъыщхьэм.

ХЪУМАПIЭХЭМ щIэлъ дыщэ гъэжахэм куэд щелъытащ мы дунейм. Абыхэм къэралхэм Iэмал ират я мылъкур IэнатIэхэм тэмэму тегуэша хъунымкIэ, лъэпкъ валютэр зэпIэзэрыту лэжьэнымкIэ, кризисым къыдэкIуэ гугъуехьхэм япэщIэтынымкIэ, апхуэдэуи мыхьэнэшхуэ зиIэ нэгъуэщI къалэнхэри ягъэзащIэ. ДыщэмкIэ Дунейпсо Советым къызэритымкIэ, къыщIахыу ягъэкъэбзауэ къэралхэм яIэ дыщэ гъэтIылъыгъэхэр дунейм тонн мин 35,571-рэ щохъу. Къэрал 40-м апхуэдэ хъугъуэфIыгъуэу яIэр зыхуэдизырщ къалъытар.

Мы гъэм и щIышылэм ирихьэлIэу къата бжыгъэхэм къызэрагъэлъагъуэмкIэ, дыщэ къабзэу иIэмкIэ бжьыпэр иIыгъщ США-м - абы тонн 8133,5-рэ иригъэтхащ. ЕтIуанэ увыпIэм щытщ Германиер - тонн 3359,1-рэ и гъэтIылъыгъэщ.

Къэрал псори, хуей хъумэ, щIыхуэ къаритынкIэ зыщыгугъ Дунейпсо Ахъшэ Фондыр ещанэ увыпIэм щыту аращ - тонн 2814-рэ иIэу аращ абы. АдэкIэ къызэкIэлъокIуэ Италиер, Франджыр, Урысейр. Ди къэралым тонн 2298,5-рэ иIэщ.

Къыхэгъэщыпхъэщ дунейпсо сату зэпыщIэныгъэхэм дыщэм сыт зэмани мыхьэнэшхуэ щиIэу, къэралхэми цIыху щхьэхуэхэми я сатум и уасэр абыкIэ ягъэуву зэрыщытар. 1821 гъэм къыщыщIэдзауэ 1914 гъэ пщIондэ дунейм щытепщэу щытащ «дыщэ мардэр». Абы и лъабжьэр сату зэращIым и пщIэр дыщэм къыхэщIыкIа ахъшэкIэ къэлъытэнырт. Илъэсищэм нэблагъэкIэ дыщэр ахъшэ ящIащ икIи ар дэнэ къэрали ипши къипши хъурт, зы хабзи абы пэрыуэртэкъым, тхылъымпIэ ахъшэхэр хуиту дыщэ ахъшэ жьгъейкIэ къахъуэжырт.

Мазаем и 3, *махуэку*

✦**1966 гъэм** «Мазэ-9» совет станцыр дунейм щыяпэу Мазэм щетIысэхащ. Ар ягъэлъэтат 1966 гъэм щIышылэм и 31-м. Аращ Мазэм и щхьэфэм япэу сурэт тезыхыу ЩIым къезыгъэхьауэ щытари.

✦**1924 гъэм** «Красная Кабарда» газетым и цIэр «Къэрэхьэлъкъ» жиIэу зэрахъуэкIащ.

✦**1931 гъэм** къалъхуащ уэрэджыIакIуэ цIэрыIуэу щыта, КъБР-м и цIыхубэ артист **Къуныжь Хьэждал**.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкIэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градуси 8 - 10, жэщым 1 градус щыхъунущ.

Мазаем и 4, *мэрем*

✦**Лыщх узыфэм пэщIэтыным и дунейпсо махуэщ**

✦**1945 гъэм** щIидзащ Кърым (Ялтэ) конференцым. Абы хэтащ СССР-м, США-м, Инджылызым я къэрал унафэщIхэу Сталин Иосиф, Рузвельт Франклин, Черчилль Уинстон сымэ. Аращ щаубзыхуауэ щытар Европэр илъэс куэдкIэ зытета геополитикэ щытыкIэр.

✦**1932 гъэм** къалъхуащ журналист, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Белгъэрокъуэ Евгение**.

✦**1939 гъэм** къалъхуащ тхакIуэ, зэдзэкIакIуэ, КъБР-м щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **Мэлбахъуэ Елбэрд**.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкIэ, Налшык уфауэ, пIалъэ-пIалъэкIэрэ къешх-къесу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градуси 5 - 6, жэщым 1 градус щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар
ЖЬЭКIЭМЫХЪУ Маринэщ.

Къалэнхэр яубзыху

ХьэтIохъущыкъуей, Псыхъурей, Къулъкъужын Ищхъэрэ, Ислъэмей, Кыщпэк къуажэ администрацэхэм я Iэтащхьэхэм къапщытэжащ 2021 гъэм къриубыдэу я щIыпIэ самоуправленэхэм я IэнатIэхэм щахузэфIэкIар.

СЕССИЕМ хэтащ депутатхэр, администрацэхэм я лэжьакIуэхэр, IуэхущIапIэхэмрэ къэрал IэнатIэхэмрэ я унафэщIхэр, къуажэ псэукIэр ефIэкIуэным хэлъхьэныгъэ хуэзыщI цIыху щхьэхуэхэр, район къулыкъущIэхэр.

ЩIыпIэ администрацэхэм я Iэтащхьэхэр къытеувыIащ щIыналъэхэр зыхуей зэрыхуагъэзам, бюджетым къыхэкIа мылъкур, нэгъуэщI ахъшэхэр къызэрагъэсэбэпам ехьэлIа Iуэхугъуэхэм, нэгъабэ яхузэфIэкIамрэ дызытехьа илъэсым ящIэн хуейуэ къапэщылъхэмрэ.

ЗэIущIэм щыжаIащ щIыналъэхэр зыхуей хуэгъэзэным епха пщэрылъхэм къуажэ администрацэхэм я лэжьакIуэхэр тэмэму зэрыпэлъэщар. Псалъэм и хьэтыркIэ, гъуэгухэр зэгъэпэщыжыным, унэ зыбжанэ зыхуей хуэгъэзэным, жылэхэм къедзылIа щIыпIэхэр гъэкъэбзэным, къуажэдэсхэм я лъэIухэм хэплъэным теухуауэ илъэс кIуам лэжьыгъэшхуэ ирагъэкIуэкIащ.

Депутатхэм къыхагъэщащ щIыпIэ администрацэхэм я Iэтащхьэхэм я лэжьыгъэм арэзы укъищIу къызэралъытэр. Къуажэдэсхэм ябзыщIакъым мыпхуэдэ зэIущIэхэр къалэнхэр, ахэр зэфIэха зэрыхъунур убзыхунымкIэ зэрыщхьэпэр.

ЧЫЛАР Аринэ,
Бахъсэн район администрацэм и пресс-IуэхущIапIэ.

Лъэпкъ Iущыгъэ:
Бзаджэр чэнджэщэгъу умыщI.

Экономикэ Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Iуэху

Фыдгъэпсэунукъым, фызыхуэсакъыжуи ддэнукъым

Политикэм епха хъыбар псори иужьрей зэманым зэкIуэлIэжыр зы упщIэщ: «Урысейр Украинэм теуэну?» ЦIыху цIыкIур зауэм къргъэлын мурад фIэкIа, нэгъуэщI Iуэху зезымыхуэ хуэдэу зыкъэзыгъэлъагъуэ США-м и гупыжкIэ, щIышылэм и 21-м Женевэ щызэхуэзащ УФ-м нэгъуэщI къэрал Iуэхухэмкlэ и министр Лавров Сергейрэ Америкэм и Штат Зэгуэтхэм я къэрал секретарь Блинкен Энтонирэ.

ЛАВРОВ Сергей къытригъазэурэ жеIэ Украинэм теуэну Урысейм зэрызимыгъэхьэзырыр, ауэ США-м и унафэм щIэт НАТО-м и ракетэхэр ди гъунэгъу къэралхэм къызэрыригуашэр имылъагъуууи фэ зэрызытримыгъэуэфынур. Урысейм Америкэм пиубыдыр зы псалъэухам йохуэ: «НАТО зэгухьэныгъэм къуэкIыпIэмкIэ зевмыгъэубгъу».

Сыт къикIыр «НАТО-м зевмыгъэубгъу» жиIэмэ? 1949 гъэм СССР-м зыщахъумэн папщIэ къызэрагъэпэщауэ щыта НАТО зэгухьэныгъэм дызэрыт зэманым къэрал 30 хохьэ. США-м и жыжьэрыуэ ракетэхэр нобэкIэ Румыниемрэ Болгариемрэ итщ. А къэралитIыр Урысейм къыщыпэгъунэгъукIэ, езыхэри НАТО-м щыхэткIэ, гурыIуэгъуэщ я ракетэхэри УФ-м къытегъэпсауэ зэрыщытыр. Урысейм США-м хуимыдэ Iуэхухэм язщ зэгухьэныгъэм Украинэмрэ Грузиемри хигъэхьэну зэрызигъэхьэзырыр. Сыт гъэщIэгъуэну хэлъыр уи гъунапкъэхэм къыбгъурыт къэралхэм зигу фIы къыпхуимылъ бийм и Iэщэр кърeбгъэгъэувэну умыдэным?!

Езы США-м УФ-мрэ Белоруссиемрэ къытракъузэ Украинэм пэгъунэгъу я гъунапкъэхэм деж Iэщэр щагъэунэху, сэлэтхэр щагъасэ лэжьыгъэхэр щрамыгъэкIуэкIыну. «Фыдгъэпсэунукъым, ауэ зыфхъумэжынуи хуит фытщIыркъым», - жаIэм ещхьщ Урысейм гукъанэ къыхуэзыщIхэм. США-м апхуэдэуи фIэгъэнапIэ ещI Украинэм езы къэралым и унафэм щIэмыту ит Донецк, Луганск областхэм щызэрагъэпэща республикэхэм УФ-р къазэрыщхьэщыжыр, Къырымыр Урысейм къызэрыхагъэхьэжар.

КъэралитIыр зэгурыIуэныгъэ гуэрым хуэкIуэн папщIэ, Лавров Сергейрэ Блинкен Энтонирэ Женевэ щызэхуэзащ. ИджыпстукIэ ахэр унафэ гуэрми хуэкIуауэ щыткъым, ауэ Урысейм хэкIыпIэу къилъытэхэм США-р къыщыпэджэжа тхыгъэр щIышылэм и 27-м Урысейм къыIэрыхьакIэщ. Абы тепсэлъыхькIэрэ, Лавров Сергей жиIащ Америкэм упщIэ нэхъыщхьэм - НАТО-м къуэкIыпIэмкIэ зимыубгъуным - иджыри жэуап къызэрыримытыр. «Дызэрыт зэманым Мэзкуу йогупсыс Вашингтон къригъэха жэуапыр къызэрыбгурыIуэн хуей щIыкIэм», - жиIащ министрым.

УФ-м Зыхъумэжыныгъэмкlэ и советым и унафэщI Медведев Дмитрий ита пресс-конференцым наIуэ къыщищIащ къэралым и Iуэху еплъыкIэр. «Зыри зауэм хущIэкъуркъым, - жиIащ Медведевым. - Псори зытеухуауэ щытын хуейр ар къэмыгъэхъунырщ, Урысеймрэ НАТО-мрэ щIызэпэщIэувэнкIэ хъуну щхьэусыгъуэхэр зэтремыгъэхьэнырщ».

Медведевыр тепсэлъыхьащ Украинэм ищIэхэр къазэрыщыхъуми: «Украинэр НАТО-м хэмыхьэу щытми, и щIыналъэм ракетэхэр иригъэувэну хуитыныгъэ къезыт зэгурыIуэныгъэ къелъыхъуэ. НАТО-мрэ США-мрэ я джэгупIэ зригъэщIауэ, Урысеймрэ Китаймрэ зэрыхагъэзыхьын Iэмэпсымэу закърегъэгъэсэбэп».

Нэрылъагъум нэхъ кууэ хэплъэхэм къазэрыфIэщIымкIэ, иджыпсту екIуэкIыр зы Iуэхущ: СССР-р лъэлъэжа нэужь, Урысейр илъэс куэдкIэ къаруунышэу, дунейм щызэIэпах унафэхэм хамыгъэIэбэжыщэу щытами, иджы псоми зихъуэжащи, и хьэтыр къамылъагъуу идэнукъым. ЖытIэм и щыхьэту къытщохъу ФРГ-м Хьэуамрэ хымрэ тет и дзэхэм (ВМС) я унафэщI, вице-адмирал Шёнбах Кай-Ахим Индием къыщипсэлъахэр: «Сыт Урысейм Украинэм хуэдэ къэрал цIыкIунитIэ зэрищIынур? ЗыкIи хуейкъым ар абы. Путин Владимир зыхуейр зыщ - пщIэ зыхуригъэщIыну. Урысейм икIи пщIэ хуэфащэщ. Ар хэмыту дэ зыри тхузэфIэкIынукъым».

Адмиралыр ФРГ-м нэсыжыну хунэсатэкъым, Украинэм и лIыщхьэхэм я тхьэусыхафэхэр щыкIэлъысам. «Сэ псынщIагъ хэлъу сыпсэлъащ, - зрагъэумысащ «демократиер щытепщэ» къэралым и къулыкъущIэм. - Сэ жысIахэр къэралым и Iуэху еплъыкIэм техуэркъым». Ардыдэхэр жиIащ ФРГ-м и канцлер Шольц Олафи. Адмиралыр и IэнатIэм трагъэкIыну зрагъэлъэIури, ари къыхуащIащ. Шёнбах нэхъ хуамыгъэгъуа дыдэу къыжьэдэкIар сыт жыпIэмэ, Къырымыр Урысейм къыхэмыкIыжыну зэрыхыхьэжамрэ, езым и унафэм щIэмыт республикитI зиIэ Украинэр НАТО-м зэрыхэмыхьэфынум зэрытепсэлъыхьамрэщ.

Ираным и президент Раиси Ибрэхьим Мэзкуу щIышылэм и 19 - 20-хэм щыщыIам и щхьэ течыпауэ жиIащ УФ-м къыпэщIэува къэралхэм зи Iуэху зэрахуэр: «НАТО-м щхьэусыгъуэ гуэрхэр къигупсысурэ, я щхьэ хуитыж къэралхэм я щIыналъэхэм йохьэри, Iуэху шынагъуэхэр къегъэхъу, - жиIащ Раиси УФ-м и Къэрал Думэм къыщыщыпсалъэм. - Демократие щызекIуэ къэрал щхьэхуитхэм я хуитыныгъэм и нэщэнэхэм, къэрал хабзэм, абыхэм щыпсэу лъэпкъхэм къадекIуэкI щэнхабзэм ебгъэрыкIуэныр и нэрыгъщ НАТО-м, езым зэрихьэр зэрыщыту пцIыщ. ГуващIэхами, щIэлъэлъэжынури аращ».

ГъэщIэгъуэнщ иджыблагъэ Хорватием къиIукIа хъыбархэри. Къэралым и президент Миланович Зорфан щIышылэм и 27-м хэIущIыIу ищIащ Урысеймрэ США-мрэ зэгурымыIуэфу щытмэ, Хорватиер НАТО-м къыхэкIыжынкIи зэрыхъунур. «Хорватием и армэм и унафэщIыр сэраци, тIасхъэщIэххэр игъэлажьэ зищIурэ, НАТО-м и кхъухьхэм кIуэ пэтми зэрызаригъэубгъум сыкIэлъоплъ. ЗыгуэркIэ зауэ зэпэщIэтыныгъэ къэхъумэ, Хорватием и дзэр абы химыгъэхьэну къудейкъым, зы сэлэт къимыгъанэу ириджэжынущ. Ди сэлэтхэм Украинэм щащIэн щыIэкъым».

КъыкIэлъыкIуэ махуэм утыку къихьащ Хорватием и премьер-министр Пленкович Андрей: «Президентыр апхуэдэу псэлъэн хуеякъым. Абы жиIахэм Хорватием и напэр трах». «Сэ Хорватием и президентым жиIапхъэр жысIащ, ауэ езыр Украинэм зэриагентыр IупщIщ», - пэджащ премьер-министрым президентыр.

А щыхьэт мащIэхэми къагъэлъагъуэу къытщохъу мамырыгъэм и уэчылу фэ зытезыгъауэ НАТО-м хэт къэралхэм я «демократиер» здынэсыр.

Бэлыхь къызэрыкIа адыгэ псалъэжь

Тыркум щыщ журналист Кабаш Сенеф къэралым и президент Эрдоган Реджеп зэригъэпудамкIэ ягъэкъуаншэу яубыдащ щIышылэм и 21-м.

ИЛЪЭС 54-м ит Кабаш Сенеф щылажьэр къэралыгъуэм пэщIэту къалъытэ «Теле 1» каналращ. Тыркум и президент Эрдоган Реджеп тепсэлъыхьурэ, и псалъэхэр щIигъэбыдэжрэ пэт, журналистым жиIащ: «Псалъэжь цIэрыIуэ гуэр щыIэщ: «Тажым щхьэри Iущ дохъу». Ауэ дэ ди нэгу щIокI Iуэхур зэрыапхуэмыдэр. Пэж дыдэу, выр сэрейм щIэпшэ щхьэкIэ, ар пащтыхь хъуркъым, езы сэрейр бо мэхъу армыхъумэ».

Журналистым жиIам гу лъамытэнкIи хъунт, ар Кабаш Сенеф и Твиттер напэкIуэцIым кърымылъхьэжамэ. ИщхьэкIэ къэтхьа псалъэжьыр цIыхубзым абдежми кърихтащ. И лъабжьэм «адыгэ псалъэжь» жиIэри, кIэщIитхэжащ. «Адыгэхэм апхуэдэ псалъэжь фиIэ?» - жаIэурэ, тырку адыгэхэри зыбжанэрэ хагъэзыхьащ.

«Сэ зыми и напэ тесхын мурад сиIакъым», - жиIащ суд нэхъыщхьэм ирашэлIа, къуаншэу зыкъэзымылъытэж Кабаш Сенеф. Ауэ унафэ пыухыкIа ящIыху къаутIыпщыжын ядакъым.

«Журналистым къигъэлъэгъуар оппозицэм и Iуэху еплъыкIэкъым, атIэ акъылыншагъэрэ хьэлыншагъэрэщ, - жаIащ къэралым бжьыпэр щызыIыгъ, Захуагъэмрэ зыужьыныгъэмрэ я партым щыщхэм. - Президентым и пщIэр щIыналъэми и пщIэщ!»

«Псалъэжь игу къэкIыжащ жыпIэу, цIыхур жэщым сыхьэтитIым и унэ къыщIэпшу щIэбгъэтIысын Iуэхушхуэтэкъым ар, - къыщхьэщыжащ и лэжьакIуэм «Теле 1» каналым и редактор нэхъыщхьэ Мердан Янардаг. - Апхуэдэ щIыкIэу журналистхэр ягъэшынэну хуейуэ аращ».

КъызэрыщIэкIымкIэ, Кабаш Седеф Эрдоган и цIэр зэригъэулъийм щхьэкIэ хабзэм етIуанэу ирашалIэ. 2019 гъэм ар мазэ 13-кIэ ягъэтIысауэ щытащ, ардыдэмкIэ ягъэкъуаншэу.

«Захуагъэмрэ зыужьыныгъэмрэ я партым и унафэм щIэт судхэм Эрдоганрэ тырку къэралыгъуэмрэ я напэр тетхыу жиIэурэ, хьэпсхэм драдзэ, пэжым щошынэри, - жриIауэ щытащ абы щыгъуэм Кабаш Седеф «halk.tv» телеканалым. - Езы президентым къэралым и унафэм щIэт СМИ-хэм я процент 95-м я эфирым къыщыпсалъэурэ пцIы еупс».

Илъэситху иримыкъум къриубыдэу зы къуаншагъэкIэ хабзэм тIэунейрэ ирашэлIа цIыхубзыр тезыр нэхъ лъагэ дыдэм IэщIэкIыныр дзыхьщIыгъуэджэу къалъытэ. Тыркум и радиомрэ телевиденэмрэ я совет нэхъыщхьэм Кабаш Седеф щылажьэ «Теле 1» каналым и Iуэху кърихьэжьауэ, я лэжьыгъэм зэрыкIэлъыплъри абы и щыхьэтщ.

Журналистым къыщхьэщыжхэм я бжыгъэм кIуэ пэтми хохъуэ. Къэрал унафэм пэщIэт, Республикэм и лъэпкъ партым и унафэщI Кылычдароглу Кемали абыхэм ящыщщ. «Эрдоган и пщIэ ехуэхыр Кабаш Седеф игъэтIыскIэ къигъэщIэрэщIэжыфын и гугъэу аращ», - жеIэ абы. Езым илъэс блэкIам Тыркум и цIыхубэ зэхуэсым щыжиIам щхьэкIэ апхуэдэ тезыр тралъхьэри, доллар 3200-рэ ирагъэпшынауэ щытащ. Ахъшэр иужькIэ Университет фондым иратри, студентхэм я стипендием хагъэхьащ.

Тыркум ЮстицэмкIэ и министерствэм къызэрыщагъэлъагъуэмкIэ, 2020 гъэм и закъуэ къэрал лIыщхьэр зэрагъэпудам и щхьэусыгъуэкIэ хабзэм къиIэтащ Iуэху 31297-рэ. Псори зэхэту зэпкъраха Iуэху 7790-м япкъ иткIэ тезыр тралъхьащ цIыху 3325-м.

Эрдоган Реджеп къэралтет залымхэм хабжэркъым. Ататюрк Кемал и сурэтыр зи дапхъэм тет Кабаш Сенеф абы пэщIэзыгъэувэр къэралым диныр тегъэщIапIэ зэрыхуэхъур зыфIэмыфIхэрщ. Дауэ хъуами, адыгэ псалъэжьым и щхьэусыгъуэкIэ бэлыхь хэхуа бзылъхугъэм и Iуэхур Тхьэм зэтриухуэж.

Хэт «ди лъахэгъухэм» хиубыдэр?

Къэрал Думэм и депутат, УФ-м лэжьакIуэ къакIуэхэмрэ къэIэпхъуэжыпэхэмрэ я Iуэхухэр зезыгъакIуэ, Къэрал Думэм и УнафэщIым СНГ-м хэт къэралхэм я IуэхухэмкIэ и чэнджэщэгъу Затулин Константин и IэдакъэщIэкIщ «Хэкур егъэгъуэтыжынымкIэ хабзэм» и проектыр.

УРЫСЕЙР зи Хэкуу щытауэ къэкIуэжыну хуейхэм ар тыншу къезыгъэхъулIэ апхуэдэ хабзэ гува-щIэхами пхамыгъэкIыу зэрымыхъунум, къэралым нобэр къыздэсым репатриацэм епха Iуэху зэфIэхыкIэ пыухыкIа зэримыIэм зэраныгъэу къишэм депутатыр щытепсэлъыхьащ «Комсомольская правда» газетым и редакцэм щита радио-интервьюм.

Путин Владимир Къэрал Думэм и пащхьэ дыгъэгъазэм и 30-м ирилъхьащ ипэрей «Махуэкухэм» я зым зи гугъу щытщIа, Къэралым къэIэпхъуэжынымкIэ хабзэм халъхьэ зэхъуэкIыныгъэхэм я проектыр. УпщIэу къэнар зыт: адыгэхэр хабжэну хабзэр тынш зыщащIыну «лъахэгъухэм»? А упщIэм и жэуапыр къыхощ Затулин Константин и псалъэхэм:

«Сыт хуэдизу пщIэ яхуэсщIми, си щхьэкIэ къыргъызхэри узбекхэри «ди лъахэгъухэм», нэгъуэщIу жыпIэмэ, УФ-р зи Хэкуу къэлъытапхъэхэм ящыщу сыбжыркъым. Абыхэм Узбекистан, Къыргъызстан къэралхэр яIэщ. Ар абыхэм я Хэкущ. Пэжщ, ахэр ди къэралым и цIыхуу щытащ зызэман. Хуит ахэр Урысейм къэIэпхъуэну жыпIэмэ, шэч хэмылъу, хуитщ. Ауэ «лъахэгъухэр» къызэрыIэпхъуэ хабзэмкIэкъым. НэгъуэщI IэмалкIэщ, нэгъуэщI гъуэгукIэщ зэрыхуитыр. «Ди лъахэгъухэм» яхеубыдэ урысхэр, дэнэ щыпсэуми, ди лъахэгъущ тэтэрхэр, якутхэр, адыгэхэр... Ахэр иджырей Урысей Федерацэм фIэкIа нэгъуэщI щIыналъэ псэупIэу зимыIахэращ. Езыхэм я Къыргъызстани, Узбекистани яIэкъым абыхэм».

КъулыкъущIэм и псалъэхэр я гуапэ хъуну къытщохъу Хэкужьым къэIэпхъуэжыну зи мурад, ауэ а Iэмалыр зэгъэгъуэтыгъуейуэ къызыщыхъу ди лъэпкъэгъухэм.

«*Махуэкум*» *и къыдэкIыгъуэр зыгъэхьэзырар* **ЧЭРИМ Марианнэщ.**

Дин щIэныгъэм и хэщIыныгъэ

Адыгэ дин щIэныгъэм хэщIыныгъэшхуэ игъуэтащ. ЩIышылэм и 30-м дунейм ехыжащ Сирием къыщыхъуа икIи щыпсэуа дин узэщIакIуэ, егъэджакIуэ Джэудэт Сэхьид.

ЦЕЙ (Джэудэт) Сэхьид Мухьэмэд и къуэр Сирием хыхьэ Джолан Iуащхьэм и Iэгъуэблагъэм ит Бираджэм адыгэ къуажэм дэс абэзэхэ унагъуэм дунейм къыщытехьащ 1931 гъэм щIышылэм и 31-м. ПэщIэдзэ дин щIэныгъэр КъунейтIрэ щызригъэгъуэта нэужь, Джэудэт Сэхьид 1958 гъэм щIэтIысхьащ Мысырым щыIэ Iэл-Iэзхьэр университет цIэрыIуэм. Хьэрыпыбзэмрэ егъэджэныгъэмкIэ IэщIагъэлI хъуауэ, абы щалъхуа щIыпIэм игъэзэжри, илъэс куэдкIэ егъэджакIуэ IэнатIэм пэрытащ, бжьэ игъэхъуу, щIым телэжьыхьу, щIалэгъуалэр къепщIэкIауэ псэуащ. Дунейпсо цIэрыIуагъэ щIэныгъэлIым къезытар диныр зи тегъэщIапIэ и гупсысэхэрщ, псом хуэмыдэу, «ем екIэ пэувыжыпхъэкъым» жызыIа Ганди Махатмэ, Икъбал Мухьэмэд сымэ хуэдэ гупсысакIуэхэм я акъылэгъуу зэрыщытамкIэщ, а Iущыгъэр щиукъуэдия и IэдакъэщIэкIхэмрэ утыку псалъэхэмрэщ.

1966 гъэм щегъэжьауэ зэбгрыкIын щIадзащ Джэудэт Сэхьид и лэжьыгъэхэм. 1980 гъэ лъандэрэ абы и тхылъ 12 тыркубзэкIэ зэрадзэкIащ. 1987 гъэм щегъэжьауэ дин къыхуеджэныгъэ IуэхукIэ Джэудэтыр щыIащ Сауд Хьэрыпым, Хьэрып Эмират Зэгуэтхэм, Алжирым, Ливаным, Катарым, Бахърейным, Мароккэм, Ираным, США-м, Канадэм, Германием, Франджым, Бельгием, Италием, Урысейм...

Сирием къыщыхъея зауэр езыр зыдэс къуажэм къэса нэужь, 2012 гъэм Джэудэт Сэхьид и унагъуэр и гъусэу Истамбыл Iэпхъуащ. Тыркум щыIэху щIэныгъэ конференц 80-м нэс иригъэкIуэкIащ.

«Адыгэ Ганди» зыфIаща узэщIакIуэр Къэбэрдей-Балъкъэрми къакIуэри, муслъымэнхэм яхуэзауэ щытащ. ЩIэныгъэлIыр щыщIалъхьащ Истамбыл дэт КъараджэIэхъмэт кхъэлъахэм. ЖэнэткIэ Алыхьым игъэгуфIэ!

Псэ зыIут къыщалъыхъуэ

Австралием ЩIэныгъэмрэ абы и гуэдзэн унэтIыныгъэхэмкIэ и къэрал зэгухьэныгъэм (CSIRO) хэт щIэныгъэлIхэм хьэршым техноген дамыгъэ къыщылъыхъуэнымкIэ зэхагъэува проектым хыхьэу, уафэ жыжьэм щыIэ, вагъуэ мелуани 10-м нэблагъэ зыхиубыдэ Парус зи фIэщыгъэ «цIуугъэнэ» гуэрэн абрагъуэм лъэныкъуэкIэ къыщыт и Iэгъуэблагъэр а къэралым щызэпкъралъхьа MWA (Murchison Widefield Array) радиотелескоп лъэрызехьэмкIэ къаплъыхьащ.

ДЫЗЫТЕПСЭЛЪЫХЬ Iэшэлъашэм «нэрыплъэ» телъыджэмкIэ мелуан бжыгъэу къыщыпхузэщIэубыдэну «цIуугъэнэ цIыкIухэм» я гугъу дымыщIми, абджынэ лъэпкъ хэмытрэ дэIэпыкъуэгъуншэу уи нэхэмкIэ плъагъуну вагъуэхэри мащIэкъым - ахэр, псори зэхэту, 195-рэ мэхъу.

MWA Iэмэпсымэр, вагъуэ мелуанхэм къадз нурыр зэзэIухыгъуэу уи нэгу къыщIэзыгъэувэ телескоп гъуэзэджэр, мызыгъуэгум къэзыгъэсэбэпахэм мурад нэхъыщхьэу яIар хьэршым а и къуапэу зыкIэлъыплъам псэ зыIут гуэрхэм (нэгъуэщI планетэхэм щыIэ цивилизацэхэм) къраутIыпщыкIагъэнкIэ хъуну сигналхэм гу лъатэнырщ.

«Зи гугъу тщIы лэжьыгъэм дыхэту зэ плъэгъуэкIэ къытхузэщIэубыдар хуэдищэкIэ нэхъыбэщ нэхъапэхэм, апхуэдэ щIыкIэм дытету, тхузэфIэкIам нэхърэ. ИтIани, къыжыдмыIэнкIэ Iэмал зимыIэщ, Парус зи фIэщыгъэ вагъуэ зэрыбын абрагъуэм сыхьэт 17-м и кIуэцIкIэ дыкIэлъыплъати, хьэршым а и къуапэм псэ зыIутхэм къраутIыпщыкIауэ техносигнатурэ гуэри къызэрытхуэмыубыдар, - къыщыхагъэщащ Publicationsof the Astronomical Societ of Austcralia журналым щIэныгъэлIхэм къыщытрадза я тхыгъэм.

Арщхьэкlэ, еджагъэшхуэхэм зэрытрагъэчыныхьымкIэ, зыпэплъа сигналхэм хуэдэ мызыгъуэгум къазэрыIэрымыхьар щыхьэт хъуфынкIэ мащIэщ уафэ жыжьэу зыкIэлъыплъам и Iэгъуэблагъэм псэ зыIут гуэри щымыIэу къибгъэкIынымкIэ. Сыту жыпIэмэ, япэ дыдэрауэ, хьэршым а и Iэшэлъашэм цIыхухэм ещхьу гупсысэ лъагэ зиIэу щыпсэункIэ хъунухэм къамыгъэсэбэпынкIэри хэлъщ дэ дызэсэжа FM-диапазоным хыхьэ радиосыджхэм хуэдэхэр.

«Къищынэмыщlауэ, мызэкIэ дызыкIэлъыплъа хьэршым а и къуапэр нэхъапэхэм зызыхуэдгъазэу щытахэм нэхърэ куэдкIэ нэхъ инми, абырэ ар зыхиубыдэ Шыхулъагъуэ галактикэмрэ, вагъуэ меларди 100-м къыщыщIэдзауэ 400-м нэблагъэ зыхэтымрэ, зэрызэбгъапщэ хъунур псыгуэн къызэрыгуэкIыр здэщыт щIыпIэмрэ ди планетэм и хыпс псоми, зэхэлъхьэжауэ, къызэщIаубыдэ щIыгумрэ, я инагъ-цIыкIуагъкIэ, зэрызэтемыхуэм хуэдэущ, - щыжеIэр зи гугъу тщIа тхыгъэм ар зи къалэмыпэ къыщIэкIахэм ящыщ астрофизик Тингрей Стивен. - Абы щыгъуэми дэщIыгъужыпхъэщ, нэгъуэщI планетэхэм щыIэу зыхуэдгъэфащэ цивилизацэхэм, зыкъытпащIэн папщIэ, дызыщымыгъуазэ Iэмалхэр къызэрагъэсэбэпынкIэ хъунури».

АтIэми, вагъуэхэм якIэлъыплъ астрономхэм я дежкIэ, алъандэрэ къахуэмылъагъуу щыта сигнал цIыкIухэми дяпэкIэ гу лъатэнымкIэ, хэкIыпIэфIу къыщIэкIынкIэри хэлъщ (тхыгъэр зи IэдакъэщIэкIхэм къызэралъытэмкIэ) SKA (Square Kilometer Array) зи фIэщыгъэу иджыблагъэ зэпкъралъхьа радиотелескопыщIэри.

«SKA Iэмэпсымэм дэ Iэмал къыдитыну дыщогугъ вагъуэ зэрыбын абрагъуэхэу иджыри къыздэсым дыздэмыплъысыфахэм къикIынкIэ хъуну техносигнатурэхэм гу ялъыттэн и лъэныкъуэкIэ», - дыщIигъужащ Тингрей Стивен.

КЪУМАХУЭ Аслъэн.

Тхылъхэм кIуэдыпIэ яIэкъым

Илъэс зыбжанэ хъуауэ ХьэтIохъущокъуэм и жыг хадэм итщ гъущIым къыхэщIыкIа тхылъ дэлъхьэпIэу тIу. Ар зи жэрдэмкIэ ягъэувар Къэбэрдей-Балъкъэрым и тхылъеджэхэм я зэгухьэныгъэрщ. ЗэрыщIымахуэми емылъытауэ, тхылъ дэлъхьэпIэхэр зэи нэщI хъуркъым.

ГЪУЩI шкафым къыщыбгъуэтынущ дунейпсо классикхэм къыщыщIэдзауэ ди щIалэгъуалэ тхакIуэхэм я IэдакъэщIэкIхэм щиухыжу, жыпIэнумэ, щIэджыкIакIуэм къилъыхъуэнкIэ хъуну куэд. ТелъхьэпIэхэм къыщыбогъуэт сабий садхэм, школхэм, еджапIэ нэхъыщхьэхэм зэрыщрагъаджэу щыта тхылъхэри.

Мы махуэхэм къытралъхьахэм сахэплъэну жьыуэ сыздэкIуам, къэзгъуэтащ Совет Союзым хыхьэу щыта къэрал псоми ятеухуа тхыгъэ хьэлэмэтхэр зэрыт, сурэт дахащэхэмкIэ гъэщIэрэщIа альбомышхуэ. Ар нэмыцэбзэкIэ тхащ, къыщыдэкIар СССР-м хуэдэ къабзэу нобэ щымыIэж ГДР къэралырщ. Тхылъым пэублэ хуащIар Кавказым щыпсэу лъэпкъхэрщ: я щэнхабзэ, я псэукIэ, я IэдакъэщIэкIхэр. Къэбэрдей-Балъкъэрыр къызолъыхъуэ... Iуащхьэмахуэ, Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужь Тэрчокъуэ Къамболэт зи унафэщIу щыта Аргудан къуажэм и колхозым и гуэдз хьэсэ гъунапкъэншэхэр, къуршым мэл гуартэшхуэхэр щызыгъэхъу балъкъэрхэр, Налшык дэт IэфIыкIэ фабрикэм и цехышхуэхэр... соплъ сфIэтелъыджэу ди блэкIам, ди тхыдэм. НапэкIуэцIым IупщIу къощ лэжьакIуэхэр. Абыхэм ящыщ иджыри псэууэ къыщIэкIынри зыхуаIуа щыIэкъым, къэрал жыжьэм къыщыдагъэкIа альбомым я сурэтхэр зэритам зыри хамыщIыкIыу. Ар абы нэс къизышари нобэм къэс зыхъумари сыткIэ пщIэн...

Абы къыбгъэдэлъщ сабий щыгъын дыкIэм ухуезыгъасэ методикэ лIэужьыгъуэу тIу. Ахэр Москварэ Ленинградрэ 1966 гъэм къыщыдэкIащ. Тхылъхэр щIэщ, я щIыбагъым уасэхэри тетщ - кIэпIейкIэ 25-рэ... Ди анэхэм къадекIуэкIа тхылъщи, зэпэсплъыхьын къудейм дэрэжэгъуэ къызет, зэи а псом къызэрытримыгъэзэжынум тIэкIуи сринэщхъейуэ. Аракъэ тхыдэ фэеплъ жыхуаIэр. Ахэр псори зыгуэрхэм я унагъуэ библиотекэм хэлъащ, яхъумащ. АдэкIэ гъащIэ яIэнуми зэлъытар ахэр къэзыщтэ цIыхухэрщ. Апхуэдэ тхылъ дэлъхьэпIэхэр щагъэуващ Налшык и «Оазис» сату щапIэшхуэми. Ахэр нэхъыбэу зытеухуар ди лъэпкъ тхыдэрщ. ЛэжьакIуэхэм зэрыжаIэмкIэ цIыхухэр яфIэфIу хоплъэ, къащтэ, пIалъэм тету къахьыж. ФIыщIэ лей яхуэфащэщ тхылъ зэхуэхьэсыпIэр зыгъэувахэми тхылъхэр зи унэ къизыхыу цIыхухэм папщIэ къэзыхьхэми.

ЖАНХЪУЭТ Зузэ.

Сочэ и Къуэбыдэ аузыр дуней псом я плъапIэт

Китайм и къалащхьэ Пекин пщэдей гуфIэгъуэкIэ къыщызэIуахынущ XXIV ЩIымахуэ Олимп джэгухэр. Ар дунейпсо мыхьэнэ зиIэ спорт зэхьэзэхуэ инщ. Илъэсий ипэкIэ, 2014 гъэм мазаем и 7-м, апхуэдэ дыдэ Iуэхугъуэшхуэ адыгэхэм я лъапсэжь Сочэ щыIащ. ЦIыху мелуанхэм я гур къилъэтыным хуэдэу кIэлъыплъу абы щыхьэт техъуэ мафIэр «Фыщт» стадионым щыпагъэнащ олимп, дунейпсо чемпиону зыбжанэрэ щытахэу фигуристкэ цIэрыIуэ Роднина Иринэрэ хоккей гъуащхьэтет гъуэзэджэ Третьяк Владиславрэ. ХьэщIэ лъапIэхэм яхэтащ ООН-м, МОК-м, къэрал зыбжанэм, Урысей Федерацэм я унафэщIхэр, цIыху цIэрыIуэхэр. А псори хуей дэтхэнэми, дауи, телевизоркIэ и нэгу щIэкIащ. Ди къэралым япэу щекIуэкIа «Олимпиадэ хужьым» щыIэну зи насып къикIахэм сэри сащыщщ икIи нобэ иджыри зэ ди газетеджэхэм садэгуэшэну сыхуейт си нэкIэ слъэгъуахэмрэ ахэр къызэрысщыхъуахэмрэ.

ЦIЫХУ 30 хъууэ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ гуп «Прохладнэ» станцым мазаем и 7-м дыщызэхуэсат. Дэтхэнэми гуимыхуж Iуэхугъуэ къытхэпщIэрт - ди нэкIэ зэдгъэлъэгъуну ди насып къикIат ижьыкIэ я бынхэм, абыхэм я быныххэм ирипагэу хуаIуэтэж къахъунгъэ телъыджэ. Япэ дыдэу ди къэралым щыIэ дунейпсо мыхьэнэшхуэ зиIэ спорт зэхьэзэхуэм и курыкупсэм дыхэтыну, абы щекIуэкIхэр зэдгъэлъэгъуну Iэмал къытхукъуэкIат.

ПсынщIэу нэIуасэ дызэхъухьуэщ, ди дэрэжэгъуэхэмкIэ дызэхуэIуатэри гъуэгу дытеуващ. Сочэ нэс дэлъ километр 600-м нэблагъэр зэрыкIуар дымыщIэу зы жэщым къызэднэкIащ.

ЩIымахуэ Олимпиадэм и къалащхьэм дыщынэсам занщIэу зэхэтщIащ ар къызэрыгуэкI Iуэхугъуэу зэрыщымытыр. Дуней псом и щIыпIэ куэдым къикIа цIыхухэр дэнэкIи щыплъагъурт, зыр адрейм хуэгуфIэрэ зэригъаплъэу къыхигъэщыну щIэхъуэпсу. Илъэс мин зыбжанэ и пэкIэ пасэрей алыджхэм къытхалъхьа олимп зэпеуэхэм я нагъыщэ нэхъыщхьэри аращ - цIыхум цIыхур къилъытэу, ар игъэлъапIэу, къарумрэ зэфIэкIымрэ хуэфэщэн пщIэ хуищIу къекIуэкIынырщ.

Олимп къуажэ нэхъыщхьэр здэщыIэри, зэхьэзэхуэхэр нэхъыбэу щекIуэкIри Адлер и Iэгъуэблагъэрат. А къалэм и вокзалышхуэм дыкъыщикIам хабзэхъумэхэмрэ волонтёрхэмрэ куэду къытIущIащ. Япэхэм шынагъуэншагъэр къызэрагъэпэщырти сыт илъэныкъуэкIи дыщIапщытыкIащ, адрейхэр дызэдэкIуэнымкIэ дызыщIэсынымкIэ щIэгъэкъуэн хъуну хьэзырт.

Зэхьэзэхуэхэр щекIуэкIыну Олимп паркымрэ Къуэбыдэ аузымрэ дынэсыфын папщIэ аккредитацэм сыхьэт зыбжанэ ихьами, къытфIэмыIуэхущэу къытхуагъэува псори дагъуэншэу зэфIэдгъэкIри, дэнэкIи IункIыбзэIух щытхуэхъуну дызыщыгугъ ди сурэтхэр къызытещ пейджхэр ди пщэм фIэддзащ. АрщхьэкIэ ар япэ «кхъузанэу» арат.

Адлер дикIыу Олимп паркым дыкIуэн папщIэ псынщIагъ ин зиIэ «ПцIащхъуэ» электропоездхэм дыхуэкIуащ. Ар мы зэхьэзэхуэхэм и пэ къихуэу яутIыпщауэ арат икIи а щIыпIэм щыпсэухэми я щIэщыгъуэт. Билетхэр къэтщэхуну ди мураду кассэхэм дыщыбгъэдыхьэм мазаем и 6-м щыщIэдзауэ Олимп джэгухэр иухыхукIэ ахэр пщIэншэу зэрызекIуэм теухуа хъыбар гуапэр къыдэзыгъащIэ тхыгъэр мониторым къытридзащ.

ИтIысхьэпIэм дыхуэкIуэну дыунэтIащ. Абы упхырыкIын папщIэ къызэбнэкIын хуей турникетхэм уафIэкIын папщIэ кхъухьлъатэхэм ущитысхьэм дежи хуэдэу джанэ пцIанэу зыптIэщIын, гъущIхэкIхэмрэ псыхэкIхэмрэ лъэныкъуэкIэ ебгъэзын хуейт. Сыт тщIэнт, хабзэр хабзэщ, Псом хуэмыдэу шынагъуэншагъэм пыщIамэ, абы псалъэмакъ лей пылъкъым. Ари яфIэмащIэу турникетым иужькIэ цIыху щхьэхуэхэм псори IэкIэ дыкъаIэбырэбыхьыжащ. Абы иужькIэщ электропоездхэм дитIысхьэну дыщаутIыпщар. Пасэу Iуэхум зэрегупсысам и фIыгъэкIэ къэпщытэныгъэхэм зэман куэд яхьакъым. Яхьи хъунутэкъым - цIыху минхэр зэхэвэзэхэжьэу зэхэзырыхьыжынут.

АДЛЕР дыщитIысхьэри Олимп паркым дыунэтIащ. Километри 130-м нэс хуабжьагъыу къэзыщтэ «пцIащхъуэм» абы напIэзыпIэм дынигъэсащ. Хамэ къэрал зызыужьахэм зэрыщыхабзэм хуэдэу электропоездым и теплъэр дахэт, тIысыпIэхэр щабэт, вагон кIуэцI къэс «щызежэ» хьэрфхэм кIуагъащIэрт дунейм и хуабагъыр, зэманыр зэрыхъуар, уздэкIуэнум километр дапщэ дэлъми, укъызэрырашэкIым и хуабжьагъыр.

Олимп къуажэм дыщыблэжым къэтлъэгъуащ ар, адрей щIыпIэхэми хуэдэу, къабзэу, екIуу зэрызэщIэкъуар. Спортсменхэм зыри зэран къахуэмыхъуу зэхьэзэхуэхэм сыт илъэныкъуэкIи зыхуэгъэхьэзырыфын папщIэ Iэмал псори къызэрыхузэрагъэпэщам шэч хэлъткъым. Жылагъуэм и мэру ягъэува олимп, дунейпсо зэхьэзэхуэхэм мызэ-мытIэу хэта икIи щытекIуа Исинбаевэ Еленэ абыхэм и нэIэ фIы дыдэу зэрытетынум лейуэ ущIытепсэлъыхьыни щыIэтэкъым.

Зыплъыхьынкlэ зыдмыгъэнщIауэ Олимп паркым дыкъэсащ. Бгы зэхьэзэхуэхэм къиищынэмыщIауэ адрей зэпеуэхэр щекIуэкIыр мырат.

2012 гъэм и щэкIуэгъуэ мазэм олимп ухуэныгъэхэр дагъэлъэгъуну дыщыIат. Абы щыгъуэм ди нэгу щIэкIахэр иужькIэ ди газетым къытеддза «Сочэ и Къуэбыдэ аузым» тхыгъэшхуэм къыщытIуэтэжат. А зэман кIэщIым кърибыдэу зэфIагъэкIыжар телъыджэт. Илъэсрэ ныкъуэрэ ипэкIэ автомашинэ хьэлъэхэр ерагъкIэ зыпхырыкIыфу щыта, ятIэмрэ фIеймрэ щIигъэна ухуэныгъэм и лъэужь къудей плъагъужыртэкъым. Нэр игъэгуфIэу дэнэкIи зэлъыIухат. Лэжьыгъэхэр зэрызэфIэкIа къудейм и щыхьэтт лэчымэр иджыри къызэрыпщIихьэр, жыгыщIэ хасахэм я лъабжьэм щIэлъ ятIэр иджыри зэрызэрымыубыдар, нэгъуэщIхэри.

Зым укъикIыу адрейм лъэсу уздэкIуэфыну «Фыщт» стадионыр, «Адлер-арена»-р, «Шайба»-р, «Айсберг»-р, «Ледяной куб»-р здэщыIэ щIыпIэми уихьэну тынштэкъым. Зэхьэзэхуэм укIэлъыплъыну Iэмал къозыт билетхэм ящIыгъун хуейт «болельщикым и паспорт» щхьэхуэр е аккредитацэр. Аргуэрыжьти, Олимп паркым ущихьэкIи, абы иужькIэ стадионым ущыкIуэкIи щIэрыщIэу укъащырт, уи билетымрэ паспортымрэ къапщытэрт.

А псоми иджыри зэ дыпхыкIри километр зыбжанэ зи кIыхьагъ икIи зи бгъуагъ Олимп паркым дыкъыщыхутащ. Зи билетхэр къытIэрыхьа цIыхухъухэм лъэрыжэкIэ я зэхьэзэхуэм дыхуэпIащIэу дыздэкIуэм адыгэ джэгум и макъыр ди тхьэкIумэм къиIуащ. ДызэщIэдэIукIмэ, «Дэ адыгэм ди хабзэр аращ...» псалъэхэр Апэнэс Астемыр и макъ жьгъырумкIэ зэрыIур зэхэтхащ. ЗанщIу абыкIэ дыунэтIащ.

ДЫНЭСЫХУКIЭ сценэм къихьащ Бэрэгъун Мариannэ. Абы и уэрэд дахэм къызэхуэсахэм Iэгуауэ ин хуаIэтт, джэгу иращIэкIат. Къэбэрдей-Балъкъэрым икIа цIыху щэщIыр зэуэ дащыхыхьэм джэгум псэщIэ игъуэтыжащ. Мыбдежым дащыхуэзащ КъБР-м щэнхабзэмкIэ и министр Фырэ Руслан, абы и къуэдзэ Карчаевэ Аминат, «Кабардинка» къэфакIуэ гупым хэтхэм.

БлэкIри къыблэкIыжри къыхыхьэурэ адыгэ джэгум Олимп паркым и утыку нэхъыщхьэр зэщIищтащ. Хамэ къэрал, Урысей Федерацэм и адрей щIыпIэхэм къикIахэр яфIэтелъыджэу абы кIэлъыплъырт. Псоми къэфэну, я нэгу зрагъэужьыну гукъыдэжышхуэ яIэт. ГуфIэгъуэр сценэм къиIэпхъукIри, абы еплъхэм къахыхьэпащ.

Гупыр хъуреишхуэу къеувэкIауэ джэгур йокIуэкI. Мис щэнхабзэмкIэ министр Фырэ Руслани къытехьащ. «Кабардинка» ансамблым щыщ бзылъхугъэ тхьэIухудыр абы екIуу, Iэдэбу къегъафэ. Ар яхъуэж ди гъусэхэм, джэгум кърихьэлIа адрейхэм.

Мис иджы хъункъэ жаIэхукIэ адыгэ джэгум утыкур иутIыпщакъым. Абы иужькIэ Къэбэрдей-Балъкъэрым Олимпиадэм щиIэ плIанэпэ щхьэхуэм драгъэблэгъащ. Хуабжьу ди гуапэу абыкIэ дыунэтIащ. Ар Урысей Федерацэм и лъэпкъхэм я гъэлъэгъуэныгъэм и зы Iыхьэт.

- Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округым хыхьэ щIыналъэхэр дызэгурыIуэри, экпозицэр зэгъусэу къызэдгъэпэщащ, абы щыгъуэми дэтхэнэ лъэпкъми и щэнхабзэ хъугъуэфIыгъуэхэр, дызыхуэIэзэхэр щыдгъэлъагъуэ плIанэпэ щхьэхуэ хэтхыжащ, - къыджиIэрт Iуэхум дыхигъэгъуазэурэ дыкъезышэкI Фырэ Руслан. Иужьрей махуэхэм етIысэх зэримыIам хуабжьу зэрыригъэшар хэплъагъуэ пэтми, абы и нэгум гуфIэгъуэр кърихырт. - Феплъыт мы макетым. Къэбэрдей-Балъкъэрым и щIыпIэ цIэрыIуэхэр абы наIуэу щыболъагъу: Iуащхьэмахуэ, Шэджэм псыкъелъэхэр, Гуэл ЩIхъуантIэр, Налшык къалэ, Iуащхьэмахуэ лъапэ...

Сочэ щыIэ Олимпиадэм теухуауэ адыгэ газетхэм зэгъусэу къыдэдгъэкIа номер зэгуэтыр дэри гъэлъэгъуэныгъэм хэтлъхьащ. НапIэзыпIэм ахэр зэбграхащ. Гуапэт плъагъуну ди IэдакъэщIэкIыр яфIэхъуапсэмэту куэдым зэрызэIэпахыр.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и плIанэпэм арджэныр щызэIуищэрт абы хуэIэзэ Мазло Руслан. ЦIыхухэр къыбгъэдыхьэурэ щIэупщIэрт а Iуэхугъуэ телъыджэм и щэхухэм, ар зи сэбэпым. Руслани гупсэхуу абы яхутепсэлъыхьырт. Къыбгъэдыхьэхэм гуапэ лей къащыхъурт адыгэ теплъэ зиIэ саугъэтхэр къазэрыхуигуэшыр. Хамэ къэралхэм, Урысей Федерацэм и адрей щIыпIэхэм кIуэжмэ, адыгэхэм ятеухуа хъыбарым и къежьапIэ ахэр зэрыхъунур нэрылъагъут.

Дыдейхэм къабгъэдэтщ Къэрэшей-Шэрджэсымрэ Осетие Ищхъэрэ-Аланиемрэ я плIанэпэхэр. Лъапэгъу Эммэрэ Хамеашвили Аимидэрэ шэрджэсхэмрэ къэрэшейхэмрэ я IэпщIэлъапщIагъэхэр ягъэлъагъуэ.

- ДыщэидыкIыр, пыIэ щIыныр, арджэн зэIущэныр, нэгъуэщI Iэзагъ куэди ди адэжьхэм къытхуагъэнащ, - жеIэ Лъапэгъум. - Ахэр къытщIэхъуэ щIэблэми яхэтпщэжын, хамэм къедгъэщIэн хуейуэ ди къалэну къыдолъытэ.

- Адыгэхэмрэ дэрэ сыт щыгъуи зэгъунэгъуфIу, дыкъызыщхьэщыжу, зым и фIымкIэ адрейм дэгуашэу дыкъыздогъуэгурыкIуэ, - къыдгурегъаIуэ фащэ дынымкIэ IэпщIэлъапщIэ остин пщащэ Гогичаевэ Тамарэ. - Уеблэмэ дэ мыбы къэтшахэм яхэтщ адыгэ фащэр. Ар фи лъэпкъыр дуней псом зэрыхуэупса хъугъуэфIыгъухэм ящыщ зыщ.

... ЗытплъыхьыхукIэ Ащхъуэт Ритэрэ Аттаев Азноррэ аргуэру щэнхабзэ программэр зэхаублащ. Лъэпкъ макъамэм цIыхур нэхъри къызэхуишэсащ. «Кабардинка» ансамблым, Бэрэгъун Мариannэ, Теппеев Алим, Апэнэс Астемыр сымэ жыджэрагъ псоми халъхьэжащ. Iэгуауэ иныр хуаIэтурэ ахэр утыкум кърашэжт.

ИужькIэ абыхэм дыщепсалъэм къыхагъэщащ Олимпиадэм зыкъыщагъэлъэгъуэну Iэмал къызэрыратар щIыхь ину къызэралъытэр икIи дэрэжэгъуэшхуэ зэрагъуэтыр.

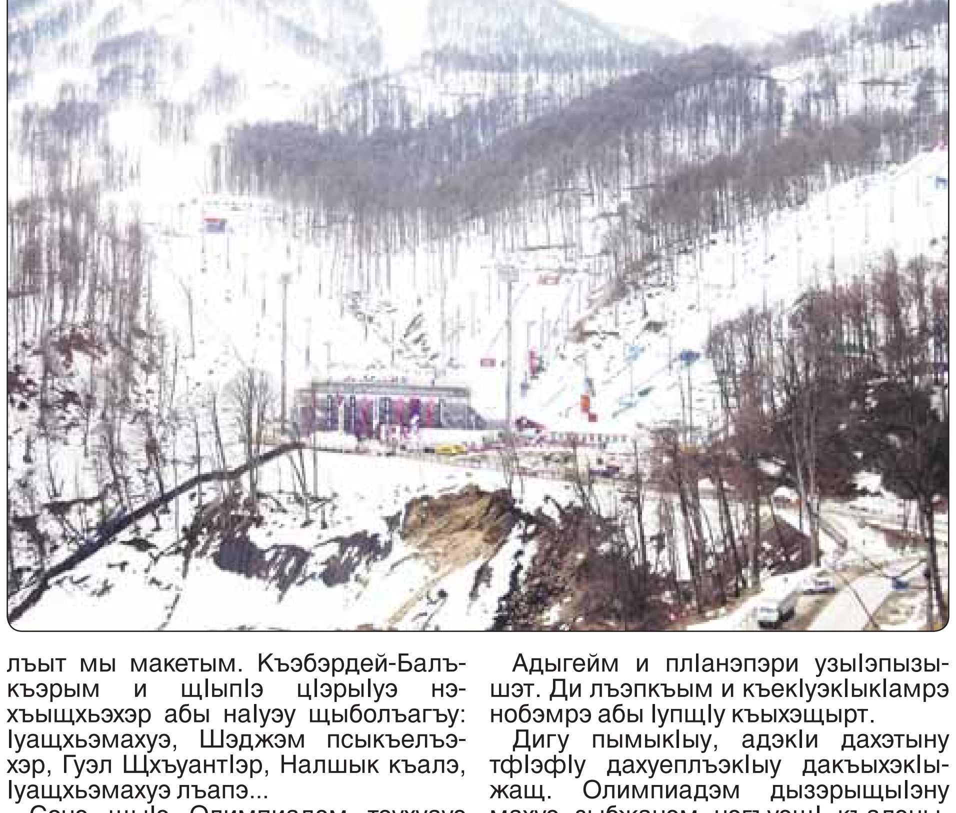

Адыгейм и плIанэпэри узыIэпызызышэт. Ди лъэпкъым и къекIуэкIыкIамрэ нобэмрэ абы IупщIу къыхэщырт.

Дигу пымыкIыу, адэкIи дахэтыну тфIэфIу дахуеплъэкIыу дакъыхэкIыжащ. Олимпиадэм дызэрыщыIэну махуэ зыбжанэм нэгъуэщI къалэнышхуэхэри къытпэщылът.

АДЫГЭ пшынэм дыкъимыутIыпщурэ спорт зэхьэзэхуэхэм дыкъыкIэрыхуами, ахэри зэдмыгъэлъагъуу дыкIуэжыфынутэкъым. «Адлер-арена»-мкIэ дыунэтIащ. ЦIыхухъухэр абы лъэрыжэкIэ къыщызэдэжэт. Нобэ зэхьэзэхуэт метр 5000 къызэнэкIынымкIэ.

Стадионым изу цIыхур ист. Дауи, щхьэж зыщыщ къэралыгъуэм и спортсменхэр трагъэгушхуэрт. БжыгъэкIэ адрейхэм ебэкI дэри Урысей Федерацэм и щIыхьыр зыхъумэхэм я лъэр нэхъ жан тщIыну дыхущIэкъурт. КъыдэхъулIауи къытщыхъужат. АрщхьэкIэ зэпеуэм и кIэухым Голландием и псынщIэрыжэхэм зыкъызэкъуахащ икIи япэ увыпIищми езыхэм къиищынэмыщIа зыри бгъэдагъыхьакъым.

ЛъэрыжэкIэ къызэдэжэм дыкъыхэкIри, Къуэбыдэ аузым дыунэтIащ. Километр плIыщIым нэс зыдэлъ гъуэгуанэр «пцIащхъуэм» дакъикъэ зыбжанэм къызэринэкIащ. Элетропоездым зы сыхьэтым километри 130-м нэс хуабжьагъыр къыщищтэ къэхъурт, арщхьэкIэ абы и кIуэцIым ар зыкIи щызэхэпщIэртэкъым - псым уесу фIэкIа пщIэртэкъым.

Къуэбыдэ аузым дыкъыщикIри, «лыжник лъатэхэр» щызэхьэзэхуэну щIыпIэмкIэ дыунэтIащ. Абы папщIэ Iуащхьэм дэкIын хуейт. ЦIыху хырых зэрыхуэ кабинэхэр зыкIэрыщIа кIапсэ гъуэгур зэпэубыдати, автобусыр нэхъ псынщIэгъуэу къэтлъытащ. Абыхэм цIыху щэщI-щэщI ирагъэтIысхьэурэ зрачырт. Из хъуа иужькIэ бжэхэр зэкIэрагъэпщIэжырти, «исхэр къэтпщытащ» зытетха мыхъурыр трагъэужырт. Автобусыр гъуэгум къыщыувыIэнуи, зыгуэрхэр хагъэтIысхьэнуи хуиттэкъым. Апхуэдэу щыт пэтми, щIыпIэм дынэса иужькIэ дыкъыщрагъэкIар лагъымлъыхъуэхэмкIэ дызэрысари дэри щIэрыщIэу дыкъапщытэжа иужькIэщ. Абы десэжати, псалъэмакъ лей зыми къыхэдгъэкIакъым.

Зы километр хуэдиз гъуэгуанэр иджыри лъэсу дэкIуеипIэхэмкIэ къызэднэкIыжри, трамплиным къелъэхэм я зэхьэзэхуэр щекIуэкI щIыпIэм дынэсащ. Лыжникхэр къызэлъэнум метр 95-рэ и лъагагът. Уи нэкIэ щыплъагъукIэ къыбгурыIуэ а спорт лIэужьыгъуэр къыхэзыхахэр гушхуэ зиIэ спортсмену зэрыщытыр: зы мэскъалкIэ ущыуамэ...

АрщхьэкIэ «лыжник лъатэхэр» абы есэжа хуэдэт. Зыр адрейм кIэлъыкIуэу ахэр дблъэщIэфтти, метр 85 - 97-хэм и деж къыщетIысэхыжырт. Дыкъыщыгузэвэпар илъэс пщыкIух фIэкIа ныбжь зимыIэ румын щIалэ цIыкIур къелъэну къыщытеуварщ. Абыи лIыгъэ хэлъу къыщIэкIащ икIи метр 86-р къызэринэкIащ.

Трамплиным укъелъэныр зэрымыIуэху джэгур иджыри зэ наIуэ къытщищIащ жьы мащIэ къыщыкъуэуам. Абы кIэлъыплъхэм напIэзыпIэм зэхьэзэхуэр къызэтрагъэувыIащ. Шынагъуэ щыIэт лыжникхэр жьым ирихьэкIыну.

Сытми Урысей Федерацэм и спортсмениплIри квалификацэм кIуэцIрыдгъэкIри, къыкIэлъыкIуэ махуэм абыхэм зэхьэзэхуэм пащэну Iэмал зэрагъуэтар ди гурыфIыгъуэу дыкъежьэжащ.

Iуащхьэм кIапсэ гъуэгум кIэрыщIа кабинэхэм дису дыкъехыжащ. Абы Iэмал къуитырт адэ-мыдэкIэ уэздыгъэхэр щызэщIэна Къуэбыдэ аузыр зэбгъэлъэгъуну. Сыпэмылъэщу IупщIу си нэгу къыщIыхьащ мы щIыпIэм илъэси 150-рэ и пэкIэ нэсыхукIэ дэса адыгэ къуажэр. Къытенауэ пIэрэ абыхэм я щIэблэм щыщ гуэр мы дунейм? Армырамэ, ахърэт нэхур Алыхьым къарит!

Олимпиадэр щекIуэкIа япэ махуэм гъэмахуэми щIымахуэми дыкъыщыхутащ. Дызэрыт зэманыр мазае мазэм и пэщIэдзэу, шылэу, зэрыщытыр тщIэжырти, абы хуэфэщэну зыхуэпауэ Олимп паркым дыкIуащ. ПсынщIэ дыдэу къэтщIэжащ илъэсым кърикубыдэу махуэ 300-м щIигъум Сочэ и Iэгъуэблагъэм дыгъэр къызэрыщепсыр. Щыгъын хуабэхэр къыдэхьэлъэкIыу махуэ псор дгъэкIуащ, пщэдей зыкъэттIэщIыну быдэу ди мураду.

Сыхьэт 20-рэ дакъикъэ 30-м щIэзыдзэ трамплиным къелъэнымкIэ лыжникхэм я зэхьэзэхуэр здэщыIа Iуащхьэм дыщыдэкIуеям щIыIэр тхум нэсат икIи жьыугъуэджэт. Зэпеуэм дыщыкIэлъыплъри, и тIысыпIэхэр зэщIэщтхьа щIыб стадионырт. ДыщыгуфIыкIыжащ хуабэу дызэрыхуэпам. Мыгувэу шей, кофе пщтыр къэтлъыхъуэу дежьэжащ.

Тлъэгъуа къомыр ди щхьэм зэгъэзэхуэн иджыри имыухарэ ди лъакъуэхэр зэблэтхыжыф къудейуэ хьэщIэщым ди псэр къэтхьэсыжащ. Жэщыр сыхьэт пщыкIутIым фIэкIами, пщафIэхэр мыгъуэлъыжауэ къытпэплъэрт, хуабжьу елIалIэу тхуагъэхьэзыра ерыскъы зэмылIэжьыгъуэхэр тIуагъэхуэну хуейуэ.

ПСОРИ зэщIэдгъэхьэну дыхущIэкъуу мащIэу зытедгъэхьэлъа Олимпиадэм и япэ махуэм къыкIэлъыкIуэ пщэдджыжьым щIэх зырызыдмыужьыфынур гурыIуэгъуэт. АрщхьэкIэ сыхьэт пщыкIутIым щIэзыдзэну хоккеймкIэ цIыхубзхэм я зэхьэзэхуэм деплъыну ди нэ къикIырт. ЦIыхухъухэм я зэпеуэм ар, дауи, пэхъунутэкъым. Апхуэдэу щыт пэтми, уIэбэмэ уалъэIэсыну къыпщыхъуу, пщащэхэм я зэрыгъэкIий макъыр IупщIу зэхэпхыу абыхэм уахэплъэну уасэ иIэтэкъым. Псом хуэмыдэу зэпэщIэувахэр викингхэм я щIэблэ шведхэмрэ самурайхэр зи къежьапIэ японхэмрэ арамэ.

Олимп паркым дызэрихьэу адыгэ пшынэр зэрыбзэрабзэм гукъыдэж тIуащIэ къыдитащ. Дыгъуасэ лъандэрэ «Кабардинка» ансамблыр утыкум имыкIа хуэдэт. ХьэтиякIуэм гъуэрыгъуэурэ къэфэнухэр утыкум къришэрт икIи блэкIри къыблэкIыжри къызэтеувыIэурэ адыгэ къафэм я нэ щызу кIэлъыплъырт. Дыдейхэм дахэмыхьэжу, дэри, дауи, дыблэкIакъым. ДжэгункIэ зыдгъэнщIа иужькIэ «Шайба» стадионымкIэ депIэщIэкIащ. Абы изу цIыхур екIуэлIакIэт.

Iэпкълъэпкъ пIащэ зиIэ швед цIыхубзхэр я цIыхухъухэм къазэрыщхьэщыкI щымыIэу къыпщыхъурт. Япон пщащэхэр нэхъ IэмащIэ-лъэмащIэт. Арати, лъэщагъымрэ псынщIагъымрэ зэпэщIэуващ. Зыри къикIуэтыну хуейтэкъым икIи дэтхэнэри ерыщу текIуэныгъэм хущIэкъурт. Шайбэр зэIэпыхынымкIи, зэжьэхэуэныгъэхэмкIи лъэныкъуитIри Iэзэт. Ауэ гъуэм дэгъэкIыным Iуэхур щынэсым и деж нэхъ хуэмыхухэт. Зи насып къикIар мыпхуэдэ зэхьэзэхуэхэм нэхъыбэрэ хэта икIи щытекIуа скандинавхэрщ.

Спорт зэхьэзэхуэхэмкIэ зыдгъэнщIауэ «Адыгэ унэм» дыунэтIащ. Адрейхэм хуэдэу федеральнэ округ зыщыщым химыубыдэу ар щхьэхуэу щытщ икIи жьантIэр зылъысахэм ящыщщ. Гуапэщ, мы Олимпиадэр щекIуэкI щIыналъэр адыгэхэм я лъапсэжьу зэрыщытыр ящымыгъупщэу апхуэдэ пщIэ къызэгъэпэщакIуэхэм ди лъэпкъым зэрылъагъэсар. «Адыгэ унэм» хэтщ, хабзэжьхэм Iэмал имыIэу къызэрагъэуву, хьэщIэщ, адэкIэ нобэрей махуэм къапеубыд музей къызэдгъэпэщыну, зэпсэлъэныгъэхэм папщIэ пэш щхьэхуэ хухахыну. Адыгэ ныпыр зыIыгъ щIалэгъуалэр, лъэпкъ фащэр къызыщылыдыкI щIалэ къуданхэр абы и пщIантIэм дэтщ.

И чэзу дыдэу дыкърихьэлIауэ къыщIэкIащ. Хамэ къэрал щыпсэу ди лъэпкъэгъухэр къыщIыхьауэ адыгэм я къекIуэкIыкIам пасэрей хьэпшыпхэр ягъэлъагъуэурэ яхутепсэлъыхьт «Адыгэ тхьэIухуд» япэ дунейпсо зэпеуэм щытекIуа Къукъан Беллэрэ урысыбзэр къызыгурыIуэхэм я тэрмэш Краснодар дэт музейм и лэжьакIуэ Девгие Еленэрэ.

Псалъэмакъыр мащIэу зэрызэпыуар къэзгъэсэбэпри, яжесIащ Къэбэрдейм сыкъызэрикIар икIи адыгэ газетхэм я номер зэгуэтхэр тыгъэу стIолыщхьэм яхутеслъхьащ. Ахэр напIэзыпIэм зэбграхащ. Шапсыгъым хыхьэ Кичмай Иным щыщ лIыжьыр гуапэу къызэплъри, «СыкIуэжмэ, гупсэхуу седжэнщ» жиIэурэ газетыр и жыпым ирилъхьащ. «Адыгэ псалъэр» къызэдащтащ Германием, Сирием, Иорданием, Тыркум, уеблэмэ, Эмират Зэгуэтхэм къикIа ди лъэпкъэгъухэм. Краснодар дэт музейми экземпляр зыбжанэ щIалъхьэну занщIу хахащ. Адыгей, къэбэрдей, шэрджэс къэпсэлъыкIэхэр абы зэрытеддзам псоми Iэмал къаритащ езыхэм нэхъ япэгъунэгъу диалектымкIэ ттхахэм ди лъэпкъэгъухэр еджэну, я благъэхэм, Iыхьлыхэм ар ирагъэлъэгъуну.

Краснодар крайм и администрацэм щIыпIэ IуэхухэмкIэ и департаментым и унафэщIым и къуэдзэ КIэрмыт Мухьдин щыгъуазэ дыхуищIащ «Адыгэ унэр» Олимп паркым къызэрыщызэгъэпэща щIыкIэм. КъызэрытщIамкIэ, ар зи жэрдэмри, трагъэкIуэда мылъкур хэзыхари крайм и унафэщIхэрщ.

«Адыгэ унэм» дыщыхуэзащ Дунейпсо Адыгэ Хасэм и лIыкIуэхэми.

- Мы щIыналъэм иджыпсту щекIуэкI гуфIэгъуэр спортым теухуа щхьэкIэ, зэхъуэкIыныгъэ куэд къытхэзылъхьа Iуэхугъуэщ, - къыджиIащ ДАХ-м и тхьэмадэ Сэхъурокъуэ Хьэутий. - Гуапэ къытщохъу Олимпиадэр къызэзыгъэпэщахэм я унафэщIхэм ящыщ зы, ухуэныгъэхэр зи нэIэ щIэта Козак Дмитрий, Краснодар крайм и губернатор Ткачёв Александр сымэ, адрейхэми хамэ щIыпIэ щыпсэу ди лъэпкъэгъухэр щхьэхуэу къызэрырагъэблэгъар. Къэралым и Iэтащхьэми, езыхэми къабгъэдэкIыу абыхэм жаIащ Олимпиадэ хужьыр нобэ щекIуэкI щIыналъэр ижь-ижьыж лъандэрэ адыгэхэм яйуэ зэрыщытыр икIи пщIэ хэха зэрыхуащIыр. Фэри фощIэ Олимп паркым «Адыгэ унэм» къыпэхъун куэд зэрыдэмытыр - ар дуней псоми ялъагъу. КъищынэмыщIауэ, щIыпIэм къинэжа шапсыгъхэм мы ухуэныгъэшхуэхэм яфI екIащ: я гъуэгухэр, псэуалъэхэр, IэхутхьэбзэщIапIэхэр ефIэкIуащ. Ар гуапэ дыдэ ящохъу хамэ къэрал къикIыжу къытхуеблэгъэжа ди къуэшхэм. Адыгэр зэи мыкIуэдыжыну, адыгэ макъыр сыт щыгъуи адэжь щIыналъэм щыIуну псоми сехъуэхъуну сыхуейт.

Сочэ и Iэгъуэблагъэм щекIуэкIа Олимпиадэр дунейпсо мардэм къызэритIэсам шэч хэлъкъым. Абы и щIыналъэм узэрихьэу ар зыхэпщIэрт. Ухуэныгъэ екIуэхэр, Iэхутхьэбзэ узэщIахэр, транспорт, связь зэпыщIэныгъэхэр... Узыщымыгъуазэ щыIэмэ сыт щыгъуи къыбдэIэпыкъунут ди къэралми дунейм и адрей щIыпIэхэми къраша волонтёр ныбжьыщIэхэр. Абыхэм нэхъыбэр пщIэншэу лажьэми я гуапагъымрэ жыджэрагъымрэ узыIэпашэрт.

Апхуэдэ щытыкIэ ди къэралым зэгуэр щыщыIэну фIэщщIыгъуейт. АрщхьэкIэ Олимпиадэм къытхузэIуиха зэIущIэ, зэхьэзэхуэ инхэм Iэмал къыдатат дунейпсо мардэхэм дыхущIэкъуну, ахэр ди гъащIэм хэтпщэну.

Тхыгъэри сурэтхэри
ЖЫЛАСЭ Заурбэч *ейщ.*

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр:
ЖьэкIэмыхъу Маринэ (унафэщI-редактор), **Ширдий Маринэ** (унафэщI-редактор), **Къаншокъуэ Эллэ** (жэуап зыхь секретарь), **Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщIэпыджэ Замирэ, Чэрим Мариннэ, Щхьэщэмыщ Изэ.**

Езыгъэтхахэр
«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

Къыдэзыгъэкlхэмрэ редакцэмрэ я хэщlапlэр
360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщI-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.
КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ IуэхухэмкIэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 40-15-31; хъыбарыщIэхэмрэ спортымкIэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер IэнатIэм - 42-26-41; сурэтхэхэм - 42-75-78, 42-63-64.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаIэта Iуэхугъуэхэм я пэжагъымкIэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху еплъыкIэр зэтехуэ зэпыту щыткъым.
Газетыр Iэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ поштэ зэпыщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.
Тел.: 76-01-28, 76-01-10
Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ IуэхущIапIэм ПИ №ТУ07-00117-м щIэту ятхащ.
Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокI 12+
«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.
357600, Ставрополь край, ЕсэнтIыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарь **Къаншокъуэ Эллэ,** *корректорхэу* **Щоджэн Заирэ** *(1, 2-нэ нап.),* **Елмэс ФатIимэ** *(3, 4-нэ нап.). КомпьютеркIэ газетым и теплъэр ящIащ* **Ныр Саидэ, Щомахуэ Мариинэ,** *сурэтхэм елэжьар* **Бицу Жаннэ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер IэнатIэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Iэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 ● Тираж 2.076 ● Заказ №184